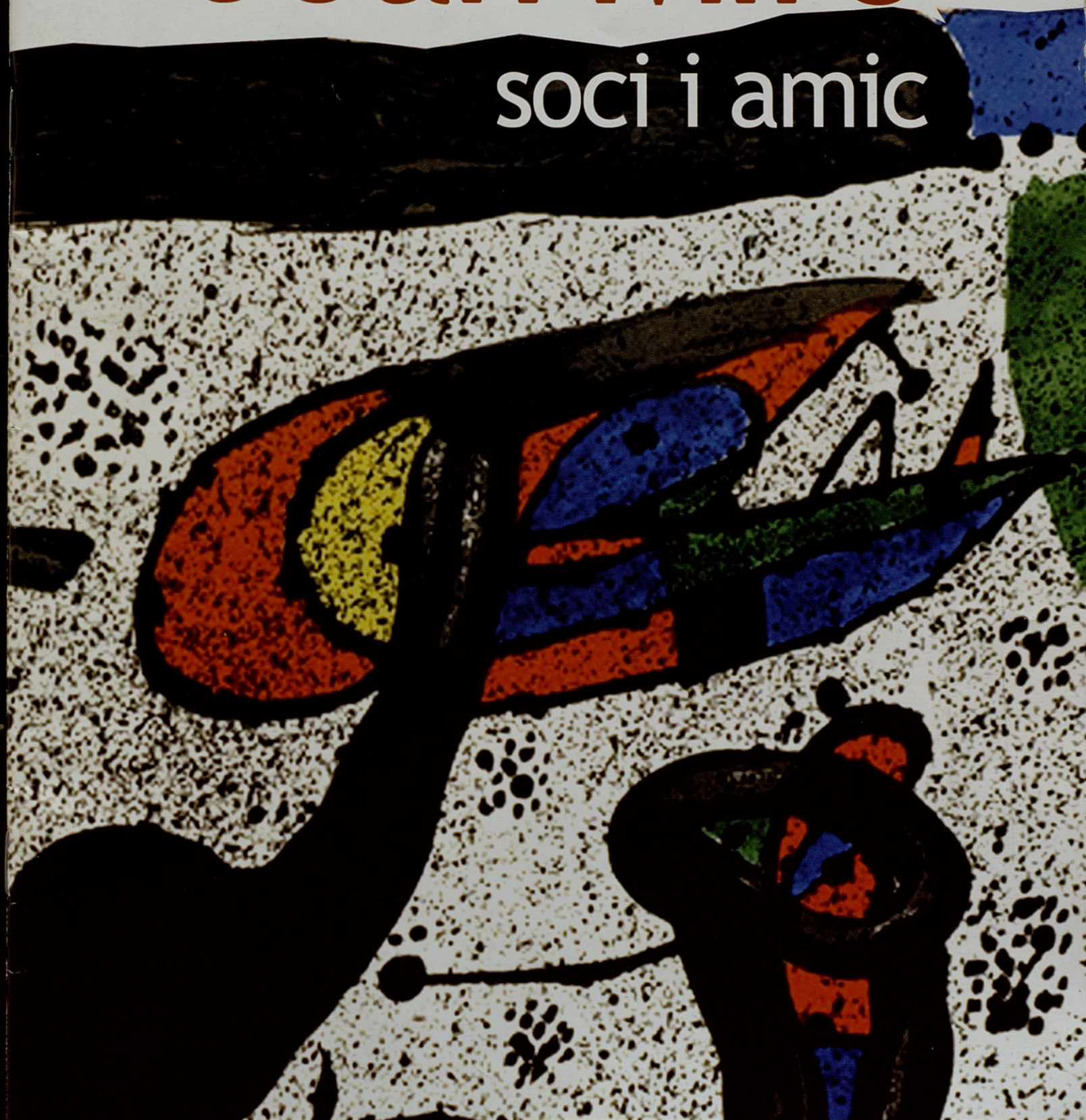

Joan Miró

soci i amic

Desembre del 2008.
Edició facsímil.

LA CLAROR PERMANENT DE JOAN MIRÓ

El 2008 fa vint-i-cinc anys que morí Joan Miró. I trenta, que el pintor cedí a l'Obra Cultural Balear un treball seu perquè servís de targeta de presentació a l'entitat. Per això i per allò, l'OCB necessàriament havia de participar en els actes programats per homenatjar i fer més present, encara, en la terra que tant estimà, la seva força, el seu geni i la seva claror.

Joan Miró es féu soci de l'OCB el 1972, una prova més del seu compromís amb l'illa i amb les Illes. Aquesta associació es convertí en aval perquè Josep M. Llompart, com a president, l'any 1978, en un moment complicat per a l'entitat, li sol·licitàs ajut. I Miró no dubtà gens a respondre afirmativament i generosa elaborant el cartell que indica que «Cada poble llaura el seu futur». D'aleshores ençà, aquest estendard mironià enalteix i prestigia l'Obra Cultural Balear.

L'any 1993, deu anys després de la mort de Joan Miró, es commemorà el centenari del seu naixement, i la revista *El Mirall*, editada per l'OCB, li dedicà un especial que s'inclogué en el seu número 65, corresponent al mes de novembre d'aquell any. Es tracta d'un recull de 13 articles d'altres tants autors que s'aproximen a la figura o a l'obra del geni.

En tractar-se d'un material prou valuós, l'hem volgut rescatar de l'arxiu i tornar-lo a posar en circulació en una nova edició facsímil. Així, es converteix en una de les aportacions de l'OCB als actes que la Fundació Pilar i Joan Miró ha programat per commemorar els vint-i-cinc anys de la seva mort. Una absència que, tanmateix, no ha esvaït gens la claror permanent que Joan Miró ens deixà com a llegat.

*Jaume Mateu i Martí,
president.
Desembre de 2008*

EL MIRALL

núm. 65

325 ptes

Centenari Joan Miró

Joan Lerma a Palma

Damià Pons / Joaquim Carbó / Pere J. Garcias

Per Miró

CLIMENT PICORNELL

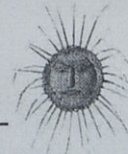
Per Miró, pel deute que tenim amb ell i per una certa vindicació del Miró compromès. Pel deute que tenim amb ell, quitat només amb l'agraïment i per la vindicació del Joan Miró més nostrat i més compromès amb el seu poble, la seva llengua, la seva llibertat. És aquest el sentit del dossier que EL MIRALL li dedica i en qual s'expliquen, in extenso, aquests vessants mironians.

Miró va respondre a la crida de l'Obra Cultural Balear i va dedicar-li una de les seves creacions, que ha esdevingut ensenya de l'entitat, i que, avui, és coberta de la nostra revista. Això mateix ho féu amb moltes altres entitats i esdeveniments, sempre significatius per al redreçament de la nostra cultura. Era en aquest sentit que deia el seu gran amic Josep Lluís Sert: "Miró, per ser

tan català i al mateix temps tan universal, és el pintor de tots".

Joan Miró no fou mai absent del sentit del lloc on havia escollit viure. El seu arrelament a Mallorca el va influir fins a tal punt que, com manifestava ell mateix, havia trobat en la nostra terra (que ell considerava també la seva) "el cel i les constel·lacions per a construir el seu somni".

Fa cent anys naixia Joan Miró, i en aquest 100 se situa la celebració d'una més d'aquestes efemèrides, ben segur o qui-ho-sap, necessàries. El que sí és cert és que Miró continua sent actualitat, sobretot per demostrar que la implicació de l'artista, a través del seu treball, perdura i fa de nexa entre moltes generacions.

El primer Miró

MARGALIDA TUR

Parlar de fases o etapes en l'obra pictòrica de determinats autors, no és sempre una tasca raonable ni acceptable. En alguns artistes és molt clar parlar d'èpoques en les quals la seva obra pot ser dividida en etapes cromàtiques (recordem Picasso), estilístiques o temàtiques (pensem en Goya). No obstant, és un procés evolutiu el que marca la producció pictòrica (i/o escultòrica, per no entrar en altres

campes), o dit d'una altra manera, aquesta producció ve donada per una evolució que passa per tota una sèrie de "graus" que van des de l'època inicial o de formació fins a la madura (i en alguns casos tardana).

Dividir, per exemple, la vida artística d'un pintor en fases implica posar un principi i un final, bé per mitjà d'una data, bé per mitjà d'una obra. Malgrat tot, les perioditzacions

han de ser flexibles, tal i com ho diu Arnold Hauser, qui afirma que el segle XIX no comença el 1800 sinó el 1830, i que el segle XX no comença fins després de la Primera Guerra Mundial.

En un article publicat per Montse Frisach al diari AVUI, l'autora reconeix que Joan Miró no només va ser el pintor del cel i les etrelles, la lluna i el sol o les dones i els ocells. Joan Miró sabia molt bé, i n'era conscient, que la sensibilitat artística passa per tenir els peus a terra, imatge que plasmà literalment més d'un cop a la seva obra plàstica. Es posa així de manifest que la vinculació del pintor català amb la terra i amb les seves pròpies arrels és una constant en la seva creació, sobretot en el que es podria anomenar primer període (que comprendria el pas per la figuració vinculada a la realitat fins que dóna a aquesta una nova imitació poètica, la del somni). No deixa de ser significatiu que la primera obra catalogada sigui *El pagès* (1915).

El Miró dels primers temps és un pintor que rep les influències de Cézanne, de Van Gogh i dels fauvises, i que per mitjà de la pintura cospa el paisatge, sobretot de Mont-roig. D'aquesta època són *Paisatge de Mont-roig* (1914), de clara empremta fauvista, o *Sant Ramon* (1916), on els traços geomètrics, les deformacions i els ritmes i formes posen de manifest l'assimilació de l'artista amb les avantguardes, sobretot l'apropen al ja mencionat Cézanne, al Cubisme i al Futurisme. Aquestes influències, acompanyades d'un viu cromatisme, donen a les obres unes deformacions a l'espai, una combinació de motius ornamentals, simplificacions i plans geomètrics que es concreten en el *Retrat de V. Nubiola* (1917), en el de *Juanita*

Retrat de V. Nubiola, 1917. El cromatisme viu, les deformacions de l'espai, els motius ornamentals, les simplificacions i els plans geomètrics fan que en aquesta obra es concretin les influències del Cubisme i el Futurisme. (Museum Folkwang, Essen.)

Obrador (1918) i en la *Natura morta del molí de cafè* (1918).

La masia (1921-22) culmina el període de realisme detallista. És l'obra que inclou el que serà el repertori iconogràfic fonamental mironià: arbre, sol, lluna, dona, ocell, ca, escala (posem com a exemple *Gos lladrant a la lluna*, de 1926).

A partir d'ara (Miró ja s'ha instal·lat a París), l'autor es relacionarà amb el moviment surrealista, amb el qual romandrà vinculat (recordem que André Masson afirmà que "... Miró és el més surrealista de tots nosaltres"), però mai no en serà membre ortodox.

La terra llaurada (1923-24), *Paisatge català* (*El caçador*, 1923-24) i *El carnaval d'Arlequí* (1924-25) són les obres introductòries del llenguatge de signes a partir dels quals es fa coneixedora la producció posterior de Miró. És també en aquestes obres on neix el simbolisme dels colors bàsics, com ara el vermell, el verd, el blau i el groc. *La terra llaurada* es podria denominar de transició, de l'època detallada a l'època surrealista. Encara hi són constants els elements de la naturalesa, com l'arbre, els animals i la casa. Però també és un clar exponent dels que seran principis surrealistes, amb

La masia (1923-24) culmina el període de realisme detallista. Inclou el que serà el repertori iconogràfic mironià: arbre, sol, lluna, dona, ocell, ca, escala... (National Gallery, Washington.)

elements que poc tenen a veure amb la realitat objectiva. Així és de destacar l'ull, situat a la copa de l'arbre, l'orella, o la vaca, amb formes òbviament deformades.

A la segona meitat dels anys 20, seran protagonistes la fantasia i el

somni. El 1926, Miró fou qualificat per la premsa internacional com el cap del Surrealisme.

Interior holandès (1928), s'ha volgut veure com l'obra radical d'aquest període. No obstant, Rosa M. Malet l'ha relacionat amb *La*

3 cintes de vídeo sobre tradicions i costums de Mallorca

MALLORCA, ILLA MEDITERRÀNIA

Una obra de divulgació de la realitat viva de la nostra cultura popular actual i del passat recent, produïda per VÍDEO DOCUMENTALS.

Oferta especial per als socis de l'OCB i subscriptors d'EL MIRALL: 2.000 ptes. (La col·lecció dels 3 vídeos, 6.000 ptes.)

Podeu demanar-los a l'Obra Cultural Balear, tel. 72 32 99 (c/ Impremta, 1, 07001 Palma, Mallorca).

Cada fesomia nova d'un escriptor, d'un científic, d'un pintor, d'un director de cine, d'un misser ens tranquil·litava. I si venien els grans noms, aquells que signaven els primers els incontables manifestos, ens semblava que entre la pressió de l'opinió pública mundial, del Papa, dels caps d'estat democràtics, dels grans intel·lectuals de molts països solidaritzant-se en les demandes d'indult aconseguiríem salvar la vida dels injustament condemnats. Per això quan s'estengué el remor de "Ha arribat en Miró! Ha arribat en Miró!" com un ventaguer d'alegria quasi no ho podia creure. I era vera. Allà enmig d'aquella gentada Jota Ema semblava un benèfic i benigne patriarca que amb els seus ulls d'un blau espirejant d'estrelletes es solidaritzava amb tots els lluitadors antifranquistes i ens saludava un per un. Vaig quedar bocabadat de la seva senzillesa per un cantó i de la seva fortalesa per l'altre. Aquella reunió estava plena de tensions. Calia redactar un manifest que havia de ser signat per persones de molt diferents ideologies amb l'antifranquisme com a front de batalla i no era fàcil. En Jota Ema aconsellava amb l'alta tradició dels seus 75 anys les paraules més conciliadores, civilitzadores i justes. I l'endemà tots els mitjans de comunicació del Planeta sabien que malgrat quaranta anys de franquisme unes veus de pensadors i artistes simbolitzaven el clam de tot un poble. Havia vist el compromís moral d'en Jota Eme i això m'obria moltes més finestres a les clarors dins la tenebrosa agonia feixista.

A Mallorca aquesta presa de posició va tenir dues conseqüències: la proposta d'un projecte urbanístic de Josep Maria Sert pel parc obert entre l'autovia i la murada amb una gran escultura de Jota Eme de vint metres que presentà el tinent batle de cultura Gabriel Tous fou rebutjada perquè hi havia un "roig" entremig. I el governador civil Carlos de Meer, un home que se significà entre la ultradreta, envià uns grisos a Son

Joan Miró i André Breton, aquest havia dit: "Miró, sense saber-ho, era el més surrealista de tots."

Allà enmig d'aquella
gentada tancada a
Montserrat, Jota Ema
semblava un benèfic i
benigne patriarca que amb
els seus ulls d'un blau
esperejant d'estrelletes es
solidaritzava amb tots els
lluitadors antifranquistes i
ens saludava un per un.

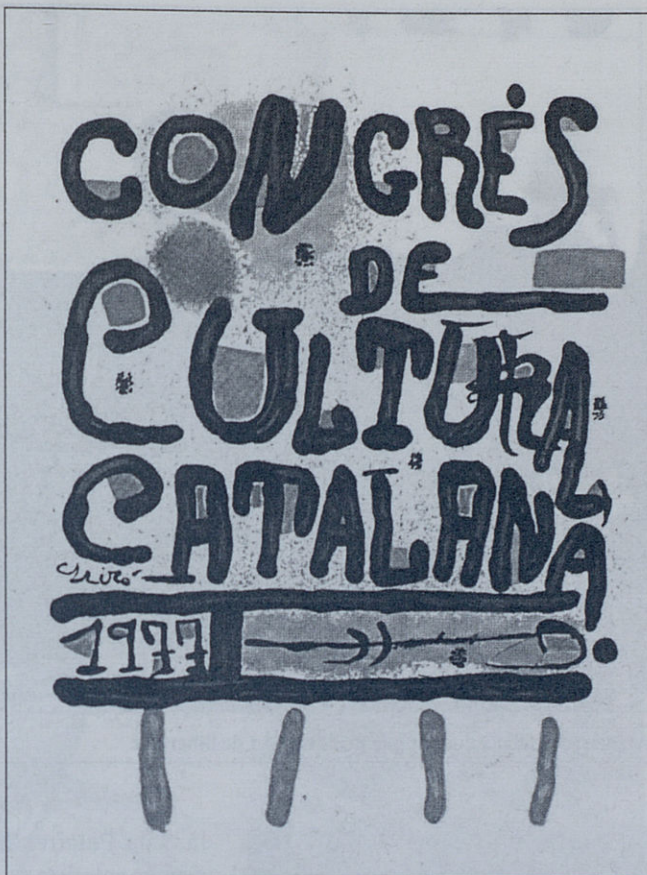
Abrines perquè entregàs el passaport i amb l'ordre de no sortir de l'illa. En Jota Eme era un ver resistent contra tots els feixismes.

Home i dona davant un munt d'excrements. 1935. Oli sobre coure. 23'2x32 cm. El cel de l'horabaixa d'aquest mes de desembre a Mallorca amb un anticicló com a ciclorama és de color carabassa. Mentida. De color ambre. Duc una postal amb el quadre que dona títol a aquest fragment. La claredat ambre

s'entrecrua entre el festival d'argiles que construeixen aquests dos individus amb els sexes omnipotents entre les cames. El call vermell de la terra portolana és de les mateixes tonalitats que la merda del quadre. La merda és marró. Em ve al cap un àlbum emeià: *Ubu aux Baléares* amb una frase que vaig aprendre de cor: "La lune se pose sur le cul de son homme. Et tombe amoureuse de l'Arc-en-ciel s'enferme dans le cercueil. Le cercueil dit à l'écureuil MERDE veux-tu finir." Qualcú em comentà quan era un adolescent que en Jota Ema havia dit que la darrera paraula que volia dir abans de morir era "merda" i sé que vaig tenir un calfred d'emoció. Tot el capvespre és color de taronja pelada. Mir la verga enravenada de l'home i la poma amb set pèls de la dona: Peg una revinglada per les espines de l'espina. Duc una plagueta on intent esgrafià els tremolors del meu carntrémol que la conjunció de la vesprada, el mar de la badia de Palma com un llac de plom, la direcció exacta del taller Sert rera uns llums constel·lats per Gesa i els títols dels quaderns del jardiner d'esteles aquells negres i sòrdids 40 (Gran quadern de Palma, Dafnis i Cloe, Palma de mallorca, Une femme, Souvenir d'un poème) em produï-

Li demanàvem el cartell que anunciàs el congrés amb què s'iniciava la reconstrucció nacional dels Països Catalans. El va fer amb una passió intensa.

xen. El cel agafa les coloracions exactes d'un bloc que no he pogut esborrar de la memòria: Quadern taronja. El crani net d'un conill vaora la sola de la sabata. L'agaf. Hi ha dos líquen com a cervell i un buit als ulls. Sent qualcú que canta un vou-veri-vou: "Que la meua obra sia com un poema musicat per un pintor." André Breton apareix darrera unes mates com si no res. Li dic: Què fas per Can Parrisco de Marratxí? Se treu un paper que duu enrodillat a un cilindre i comença a explicar-me les meravelles del *petit catalan* que per mèrits propis es va convertir en una de les definicions més autèntiques del surrealisme. "Sense saber-ho era el més surrealista de tots." Quan ha dit aquesta frase desapareix. Mir un foraviler que va davant davant. Quan m'acost veig amb sorpresa que és Paul Éluard que recita un text seu: "Quan l'ocell del dia, en la seva primera volada va arribar per assentar el seu niu a l'arbre dels colors, Miró gaudia de l'aire pur, del camp, de la llet, dels

ramats, amb els ulls senzills i la tendresa del pit gloriós, tot agafant la cirera de la boca." Aquí s'atura cop en sec, mira l'horitzó amb el cap Enderrocat i el de Cala Figuera cloent la badia i dirigint el dit índex cap a Cabrera xiscla: "Res no li va escaure millor que un camí ataronjat i malva, cases grogues, arbres rosats, la terra més prop que el cel de raïms i olives, que traspasarà durant molt de temps les quatre parets i el fàstic." Estic tot sol en mig d'una pedrera de marès abandonada amb el xasss! xasss! xasss! de les ones contra les roques fetes a base de copinyes fòssils. Sé que en Jota Eme se va dur com un germà bessó amb els poetes de la lletra. El mestre J. V. Foix i el mestre Carles Riba, que també bufen una gegantina tortada amb cent canalobres encesos damunt les pólvores blanques mentre Marilyn Monroe canta el *Happy Birthday* que va entonar pel malaguanyat J. F. Kennedy, sinergitzaren la força de la seva lletra amb la irradiació de les esteles i els deixants del seu

col·lega i amic de Mont-roig. De sobte la nit s'ha constel·lat de llumets multicolors. La veu d'en Jota Ema ressona entre la pell dels maresos plens de pegellides, eriçons i estrelles de mar: "És l'any quaranta. He tornat a Mallorca quasi per misericòrdia de la família de la meua dona. Tenc un estudi petit. Hi fa molt de fred a l'hivern i molta calor a l'estiu. Quan acab una constel·lació o un grafisme que em satisfà m'obsequi jo mateix amb un cafè amb llet. Em trob molt totsol, com a desampatat. Veig com una civilització en la qual m'havia format i en la qual creia és destrossada sota la bota del feixisme i del nazisme. El mateix sofriment em dóna forces per seguir pintant. Si m'arriba a faltar el material vaig a la platja i faig grafismes amb una canya damunt l'arena, dibuix amb el raig d'un pixat sobre la terra seca, dibuix en el buit de l'espai el gràfic del cant dels ocells, el soroll de l'aigua i del vent i d'una roda de carro i el cant dels insectes, que, tot això, s'ho emporti després el vent, l'aigua, però tenc el convenciment que totes aquestes realitzacions repercutiran per màgia i miracle en l'esperit d'altres homes." I de sobte un colom que devora el cervell d'una pantera davant una estàtua en suc de llimona dressada des de fa segles sobre les ones blaves.

En Jota Ema un lluitador contra els lliberticides per les potencialitats d'intel·ligència de la llengua i la cultura catalanes. Va ser a la Galeria Quatre Gats del carrer Sant Sebastià de Palma i era devers 1977. Havíem llançat endavant la reconstrucció nacional mitjançant el Congrés de Cultura Catalana que es feia arreu dels Països Catalans. Li demanàvem el cartell que anunciàs el congrés i el va fer amb una il·lusió intensa. La presentació es preparà a la galeria de Ferran Cano i Àngel Juncosa. No oblidaré mai aquell horabaixa quan vaig poder parlar amb ell i sentir profundament la força moral d'un dels estetes més

Josep Lluís Sert, Joan Miró, J. V. Foix i Llorenç Artigas, ciutadans que compartien fam i set de llibertats.

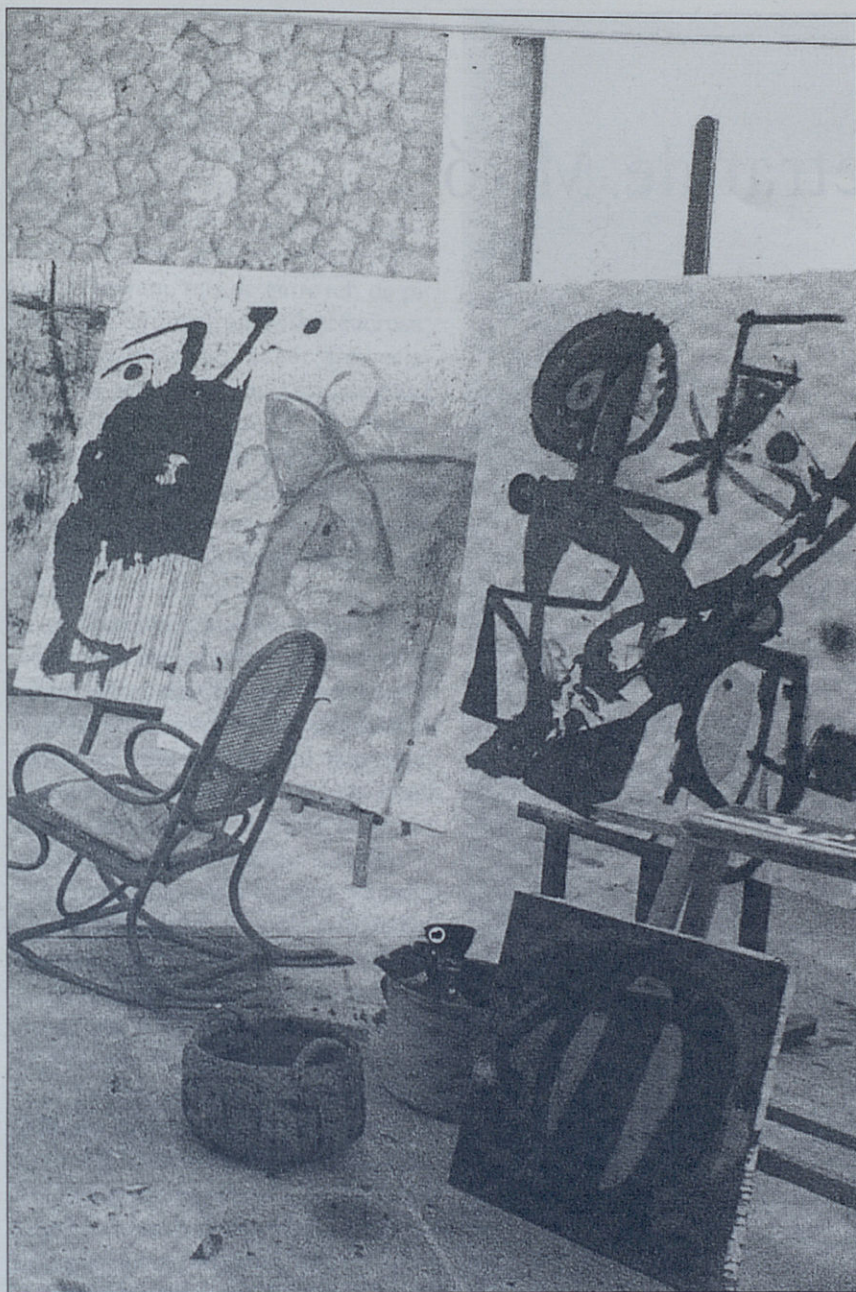
importants del segle. Quan de vegades m'endins dins les misèries culturals quotidianes, em fa plorera la lluita per les evidències que cal dur encara ara i em vénen temptacions de desànim pens en la forta resistència d'aquest inventor d'unes escriptures noves de trinca en un temps d'assassins i trob un gran consol. Ell ens encoratjava aquell horabaixa quan celebràvem la sortida de la seva senyera de colors, ell ens deia que calia treballar amb força, ell ens obria dreceres d'entusiasmes, ell ens mostrava la terra promesa amb les puntes dels dits tacats amb tots els colors dels seus somnis. Va ser com un somni. Record qualche frase literal: "Aquest acte d'avui demostra que això canvia, això està canviant. La gent comença a cobrar sensibilitat. Caldrà molta de feina. Han estat molts d'anys de repressió i destrucció. Emperò hi ha bona terra i bones llavors. Això fruitarà. Hem de fer coses. Hem de lluitar per la cultura d'aquestes illes, per la nostra cultura catalana. Vosaltres sou molt joves i em donau vida. Això fa créixer la vida i la intel·ligència." I aquell dia

Sé que Jota Ema
se va dur com un germà
bessó amb els poetes
de la lletra.

recordarem la seva col·laboració al pavelló de la república de l'Exposició Universal de París de 1936 amb *El Segador Català* que havia desaparegut, el segell *Aidez l'Espagne* per aconseguir doblers pels republicans, la seva militància moral per la causa de les llibertats dels pobles i dels individus. Na Maria del Mar Bonet també corria per allà. Fa poc em va contar que l'artista amb la seva dona va anar a escoltar-la en una de les seves actuacions a l'Auditori i que quan va acabar anàren al camerí per donar-li l'enhorabona i oferir-li els seus pinzells per fer la coberta d'un disc. Ella es vas posar a cantar d'alegria. El disc va ser produït per

la Sala Pelaires de Josep Pinya el primer galerista que va treure en Jota Ema del seu isolament. Després d'un homenatge del "Majorca Daily Bulletin" i d'un grup de poetes mallorquins amb l'edició de "El Vol de l'aloia" en Pinya organitzà el 1970 la primera exposició que va permetre al mallorquins conèixer un conciutadà amb quadres als museus de tot el món i inèdit en la seva terra. El 1973 la Sala Pelaires editava els nou aiguaforts de la Sèrie Mallorca i els exposava. El 1976 la galeria Quatre Gats mostrava dos llibres: *El Pi de Formentor* de Costa i Llobera amb cinc gravats i una portada i *Cinc poemes* de Salvador Espriu il·lustrats amb passió. El pintor es conjuminava amb els poetes: es fonia amb la poesia i ho mostrava als seus lectors, als seus espectadors.

Mori el Merma: símbol i signe d'una lluita contra tots els tirans i totes les tiranies. Tot començà quan en Jota Ema llegia dins l'oi negre de la postguerra l'*Ubu roi* d'Alfred Jarry i realitzava 20 gravats sobre aquest maleït rei. Deia: "Ara tothom

"... Han estat molts d'anys de repressió i destrucció. Emperò hi ha bona terra i bones llavors. Això fruitarà. Hem de fer coses. Hem de lluitar per la cultura d'aquestes illes, per la nostra cultura catalana. Vosaltres sou molt joves i em donau vida..."

veu que allò que imaginà Jarry era en realitat Franco i la seva colla. És per això que *Ubu* m'ha fascinat durant els anys del franquisme i aquesta és la raó per la qual l'he dibuixat tant sovint." La companyia dels Putxinel·lis Claca li demanà que fes ninots, màscares i decorats d'una obra on amb tota la força del sarcasme i de l'humor més cruel trencava en mil i un bocins la imatge d'un tirà. L'obra s'estrenà el 7 de març

de 1978 al Teatre Principal de Palma i representà la consagració d'un artista que havia lluitat amb les armes de l'estètica contra la barbàrie feixista. En Joan Miró convertia l'escena en una catarsi per tots aquells ciutadans que havien patit fam i set de llibertats i havien vist la prohibició de la seva llengua i la destrucció i el genocidi de la seva cultura: la cultura catalana amb *Mori el Merma* trobava el modern camí de

DOTZÈ ANIVERSARI

Carrer d'en Rubí, 5

Tel. 71 38 21

07002 Palma (Mallorca)

les tradicions innovadores i convertia el drama nacional català en un xou mundial. Vet ací el secret i el prodigi d'en Joan Miró: fer de les seves íntimes experiències els materials de la invenció d'un alfabet per escriure una de les històries de la sensibilitat d'aquest segle que d'aquí set anys inauguram. □

Retrat de Miró

BLAI BONET

Blai Bonet, sempre extraordinari en la imatgeria literària, ha escrit recentment unes pàgines al llibre de presentació de l'exposició que la Generalitat de Catalunya va organitzar al Centre d'Art Santa Mònica, a Barcelona, sota el lema «FESTEGEM MIRÓ», per commemorar el centenari del naixement del pintor. Són pàgines plenes de bellesa, d'aquella bellesa amb què Blai Bonet sap impregnar el concepte, l'expressió, la paraula... Ens ha semblat que eren molt adients per incloure-les en aquest dossier i, amb el seu consentiment, les reproduïm a continuació.- E.M.

“... la primera cosa que tenia curolla de fer, era sortir de casa per anar a veure, mirar, tocar, ensumar els arbres alts que feien un rotlle d'ombra tan ample...”

A Miquel Servera que, com jo, sap que David Fernández Miró viu a la intimitat.

Qui té l'instrument l'empra a fons.

Després de veure aquestes paraules, en l'aire d'entorn meu vaig sentir que la natura no existeix; existeixen les relacions de l'home amb la natura que, sense aturall, viu amb la seva *altera utilitate*, aquella que no en té a bastament amb Déu i els animals...

Era un fet clar, aclarit, arribat..., quiet de fresc: l'instrument que, a Son Abrines de Ciutat de Mallorca era emprat fins al fons de tot, consistia a la realitat d'haver descobert, amb calmes, d'hora... que l'organisme és més perfecte que la vida...

Aquestes paraules porten, es porten, el sant voler dir que aquell català home de l'art empreva l'organisme, estols d'organismes..., com a seguretat i arma que li donaven terra ferma perquè tingués ferro i substantivitat enfront de les relativitats i les accions ambigües de la vida, i de la Vida..., en el seu punt de l'absoluta llum, aquella que diu a la pintura «no et conec quan estàs feta pols».

En aquesta situació concreta del Miró de casolà, la intimitat de Joan Miró i de Ferrà mena a voler veure que «intimitat» és un mot que assenyalava i expressa una presència tàctil, casolana i planetària alhora: aquesta muda presència aguda: *la intimitat és la de l'univers o no és...*

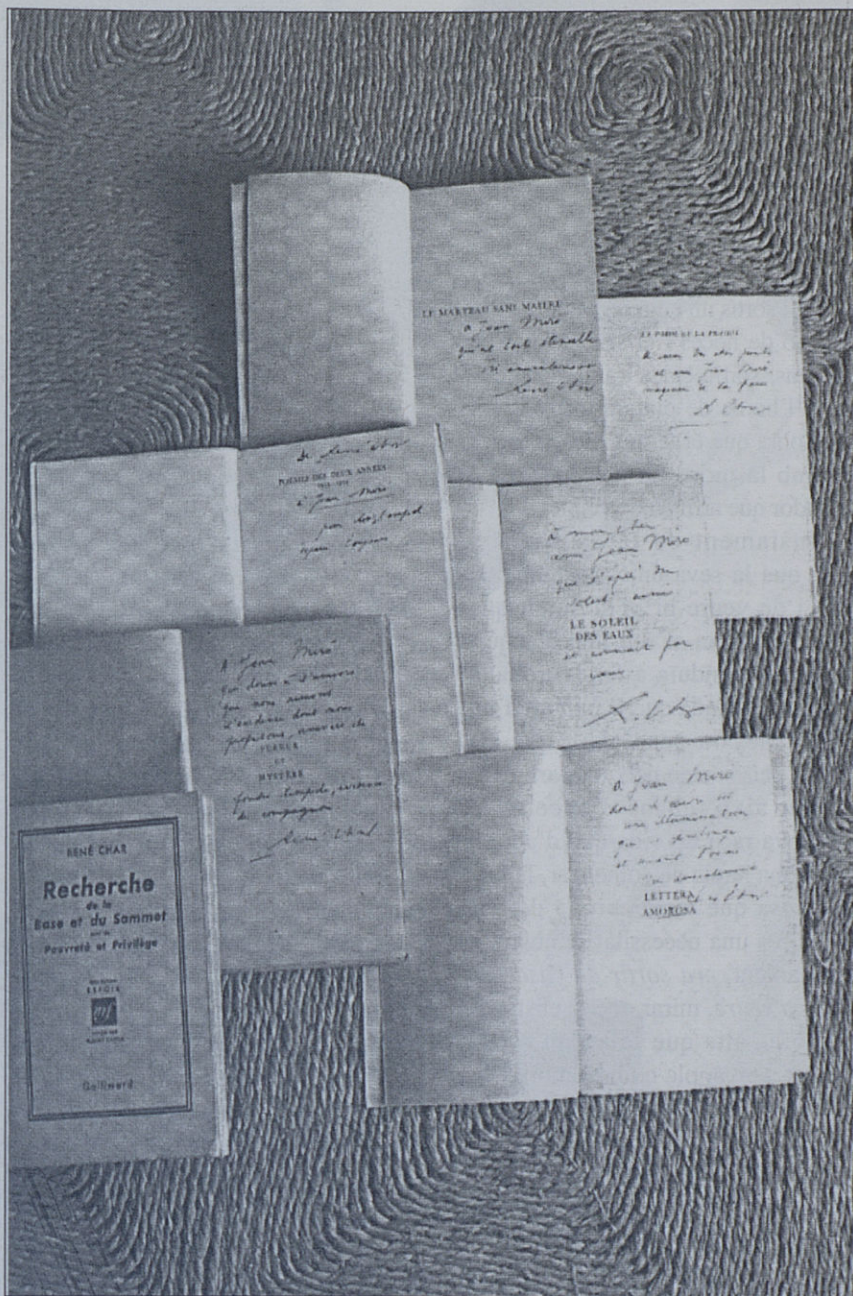
Una afirmació dotada d'aquest caràcter diürn té desfici per fer entendent que, en la cavitat del taller de Son Abrines, una cóncava entitat

abrilencia i taciturna hi ha aplecs amb eixams de creacions que les mudes tècniques ardents, fosques, fan en totes les races laiques de la matèria, i de les races laiques de la sagrada Matèria: vels d'estepa blenera, vels d'estepa blanca, d'estepa groga, color de rosa, de diferent text totes en el llenyam, rels de garrover, de pi verd, de taronger agre, de cendrosa sivina de salobrar, secor d'ex-rels com ex-vots d'arbre que volgué portar l'aigua de la terra al vol pel cel d'un espai alable per l'ala, que són escultures talment Giacomettis que no seran, però, mai, mai, mai *objectes trobats* per Miró a les terres del mar de Portals Nous, de Cala Major...

Miró ho sap i és profecia: presenten les fesomies i els treballs que el sol, les humitats, els oratges, els oratjols, el vent en els seus vuit caràcters, xaloc, gregal i migjorn, tramuntana, llebeig, ponent i mestral, les marinades, el vent de terra, la saladina, la pols de l'espai, la pols del camí... han obrat i han tret a rotlle en les estelles i en els esqueixos que la marea alta del terbolí salvador del món fa els sacrificis i desanaments de la Matèria que entre els homes no pot viure sense símbols...

En l'angle d'aquest, d'aquell racó, del taller de la intimitat *sideral*, la intimitat de la con-sideració, vaig veure com un espectador de fons, la certesa de saber i de voler destriar i comprendre que en una rel, en la rel del balancí, en la forma d'una taula arribada d'una rel són recollides i portades amb sentit de tendra i taci-

La intimitat de Joan Miró era plena d'objectes, de cultura (com els llibres dedicats), que conformaven el seu món personal.

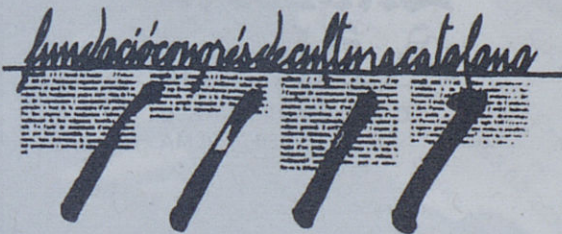

FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

EL MIRALL **AMB EL SUPORT DE**

turna religió a una casa amb art i sense pinacoteca que és talment aquestes ciutats amb olor d'espart i de fusteries que són d'entranya, amb bisbe i sense governador...

I vet aquí com aquest balancí, ja sense noguer ni el nin que d'assegut en fugia perquè, al lloc on tenia un nin, hi sortís i li sortís un home..., aquesta participació de noccs i el seu menú d'un àpat gras, són menats a una localització on l'home de pintura uneix i reuneix l'obra que el temps i les energies fan amb la mort del que va ser un esplendor que arribà i aparegué.

Justament en la cavitat del taller, que la seva única màquina de viure i de veure-hi la divinitat que plora..., hi tenia el seu lloc blanquinós que l'acondueïa a fer la troballa gloriosa i menuda que la cultura d'un país es mesura per l'amor que els fills del país senten pels seus arbres...

Per això, abans d'encetar la seva nova raça de vida que d'aquí a una estona havia de començar, la primera cosa que tenia curolla de fer, com si fos una necessitat semblant a un fonament, *era sortir de casa per a anar a veure*, mirar, tocar, ensumar els arbres alts que feien un rotlle d'ombra tan ample com l'ombra que l'església feia damunt el trespol de la plaça, que la gent i una pedra quadrada anomenaven «la major», «Plaça Major», tot i que al poble no n'hi havia d'altra...

(En aquell moment, hi pensava: de la primera juvenesa ençà, li havien estat sempre a feridor les paraules d'un dels cecs als quals el fill del fus-

... la troballa gloriosa i
menuda que la cultura d'un
país es mesura per l'amor
que els fills del país senten
pels seus arbres...

ter els havia posat de bell nou la vista «veig homes com arbres que caminen». Crec que era una de les maneres de sentir que l'arbre de les rels és un dels dissenys fets en el Principi, quan la veritat era veure i sentir que ningú no sap res i que hi ha moltes coses que no estan escrites enlloc...)

Després enfilava un carrerany de pedres, de reclaus llisos, escletxes reblertes de terra vermella, de fenàs i de mollera roquera, que anava entre dues parets seques amb esparregueres de castellà i de gat color de lleixinada, que s'escolaven entre els forats. Anava entre les pedres i els animals de la verdor que sortia a guaitar perdra i ulls tendres del món, i a mà esquerra, hi havia i s'hi veia, esgrogueït, un corral de figueres de moro que venia de nou, esfereïa, com un moix que no es mou i s'afua, brusc, groc mustí, amb herbotes altes que anaven molt verdes totes soles...

S'hi veien redols de cogula que, com que el temps, que és un medica-

ment que prescriu, ja era a les darries de maig, començava a groguejar, alguns fins i tot s'emblanqueïen perquè a mitjan maig ja han tingut l'estiu amb tots els temes de l'estiu.

Per la banda de les cases en obres, la veu d'un al·lot que cridava fort:

- Joan
- Què vols?
- Que venguis
- Què vols, però?
- Que venguis

També hi deien des dels porxos, dos, que s'hi veien buits: en un s'hi veia una gelera vella, rovellada, amb una capsa de cartró, grossa, plena d'ampolles verdes i una senalla damunt un peu de ribella de ferro.. Damunt un dels cornalons de les teulades, color de penyal, color de palla mullada, una mànega de fum minvava i engruixava de volum i d'alçària: aquest fet del fum menà en Miró, en Joan,

- Joan
- Què vols?
- Que venguis

a sentir les mans que havien començat foc, que l'atiava perquè el tenia encès en terra..., i li feia avinent que aquell dia una d'aquelles majoritàries diades en què no passa res és perquè hom no gosa posar la mà damunt els ous de la realitat que volen sentir i desitgen succeir i dir: «a la creació, li manquen creadors». □

Santanyí, Cala Figuera. Maig 1993.

**Libreria
Aloma**

C/ de la VINYASSA, 23 B
Tel.: 46 11 50 - PALMA

FOR
FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

La Fantasia de Joan Miró

GABRIEL JANER MANILA

*Un rossinyol estava en un arbre
fullat e florit.* - Ramon Lull

Vaig tenir la fortuna de conèixer personalment Joan Miró, un horabaixa d'estiu a l'estudi de Son Abrines, vers la meitat de la dècada dels anys setanta. Parlava amb lentitud: del seu art, de la vinculació al teatre, de la relació amb Mallorca. Les seves paraules eren rigoroses i contenien una misteriosa energia.

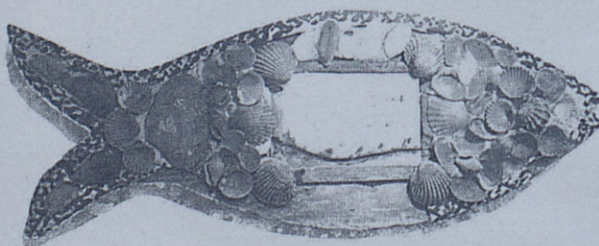
Aquells dies es contava una anècdota referida a uns joves arquitectes que acudiren a visitar-lo quan es començava a projectar el Parc de la Mar, finalment guanyat als deliris de l'especulació. Li proposaren de fer una escultura i posar-la al centre del parc, ben davant la Seu. A Joan Miró li va agradar la idea. Va dir: "Serà una escultura que tindrà la forma d'un fal·lus, una escultura enorme".

Els joves arquitectes tractaren d'interpretar la proposta provocadora de l'artista. Digueren: "Un fal·lus enorme, la força sexual de la terra que creix i s'empina. És una idea excitant que ens enamora". Però Joan Miró negava amb el cap aquelles afirmacions concloents: "No és la força sexual de la terra... Us explicaré un secret: quan era adolescent, sovint acudia a la catedral de Palma i observava la llum que es filtra, incorporà i subtil, pels finestrals. Era tan bella, la Seu, sota els efectes dels colors fluctuants, i tan màgica... Tan sensual, que sovint pensava: Un dia l'hem tiraré, la Seu. Vaig viure obsedit per fer l'amor amb ella".

L'anècdota m'encantava, perquè posava en evidència alguna de les claus mironianes: la simplificació de la via fantàstica de l'ordre natural de les coses. Però aquesta capacitat d'e-

laborar representacions de la realitat per mitjà de la fabulació simplificadora és una de les grans aportacions de Joan Miró a l'art del segle XX.

Vaig visitar-lo en altres ocasions i vaig percebre la capacitat seductora d'aquella fantasia abocada a la transgressió dels límits i a la ruptura. Em fascinava veure'l vigorós i lúdic, diposat encara a pensar la realitat de forma dissident. Un dia —se sentia una mica refredat i no sortia de casa— ens va permetre baixar sols a l'estudi. Érem en David, el seu nét, i jo. Em vaig sentir venturós de recórrer els racons de l'etança i veure les teles girades a la paret —haureu llegit que Miró afirmava que d'aquesta manera les pintures acaben de fer-se, lentament oblidades—, apunts, esborranys, croquis..., i aquells objectes que sovint l'estimulaven: el tros d'arrel recollit en una platja, alguns siurells, uns titelles, un colom de llauna... Aquells dies havia acabat una tela que enguany he tingut l'oportunitat de tornar veure a Barcelona, a l'exposició antològica de la Fundació Miró i que volia regalar a un dels seus néts: "Personnage et oiseau devant le soleil". Va citar Ramon Llull i ens parlà de la llibertat de l'art. De la mirada cruel, espontània, delirant de l'artista. De l'esplèndida franquesa de la raó fantàstica. □

... aquells objectes que sovint l'estimulaven: el tros d'arrel recollit en una platja, alguns siurells, uns titelles, un colom de llauna...

Mi (ró) fa sol

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Personatge creat per Miró per a l'obra «Mori el Merma» (1977).

En un petit volum de la col·lecció «Diàlegs a Barcelona» i editat per l'ajuntament d'aquella ciutat, el músic català Josep M. Mestres Quadreny comenta: "(Varèse) era admirador de Joan Miró i en una ocasió va venir-lo a visitar. Posteriorment va demanar a Miró que li fes la portada d'un disc seu. El disc va arribar a les mans de Joan Prats i de retruc a les meves. Les coses ens arriben per aquestes vies casuals."

I és ben ver. Les coses arriben sovint de manera casual. Com casual fou la primera trobada de Miró amb Picasso el novembre de 1916, concretament el dia 10 d'aquell mes. Tots dos artistes coincidiren al Liceu de Barcelona en una representació del ballet "Parade" d'Eric Satie. "Pensava que em demanaria que li

ensenyés les meves pintures, però a penes em preguntà res", escriví més tard el pintor català. Malgrat aquest encontre fugaç, la relació Miró-Picasso arribà a ser més íntima i estreta.

Abans d'aquesta vetllada de ballet, Joan Miró havia reivindicat Eric Satie, públicament i en privat, quan el compositor francès fou posat en entredit per diversos cercles musicals, socials i intel·lectuals francesos.

Com podem creure a partir d'aquestes anècdotes, Joan Miró no donà l'esquena a la música del seu temps. Tant a Barcelona com a París establí estrets llaços de col·laboració amb els grans protagonistes musicals de l'època, marcada per una activitat enorme en el camp dels espectacles escènics. El ballet tingué a finals del

segle XIX i a principis del XX una etapa més que daurada. Sobretot a França. Etapa que el nostre artista visqué de prop com a espectador i protagonista, prenent part activa en els muntatges de les grans companyies del moment entre les quals destaca la dels Ballets Russos, amb Sergi Diaghilev al front. Heus aquí unes dates que poden servir de referència:

* El 1926 Joan Miró col·laborà amb Max Ernst en la confecció dels decorats del ballet *Romeu i Julieta*.

* El 1932 s'estrenà a Montecarlo el ballet *Jocs d'enfants* amb música de Bizet i decorats de Joan Miró.

* El 13 de maig de 1933 es presentà *Jocs d'enfants* al Liceu de Barcelona.

* Per a la presentació al teatre Prado de Sitges del grup de dansa de Merce Cunningham el 29 de juliol de 1966, Miró realitzà el cartell i la il·lustració del programa de mà.

La relació de Miró amb la música no acaba amb aquestes col·laboracions puntuals en el món de la dansa. També:

* L'estiu de 1977, el grup de putxinellis Teatre Claca estrenà, a Palma primer i a Barcelona més tard, l'espectacle *Mori el Merma*, un intent d'ajuntar teatre, teresetes i dansa. Els caparrots i el vestuari es confeccionaren en base a les idees de Joan Miró.

* El mes d'agost de 1981 es presentà al teatre La Fenice de Venècia el ballet *L'Uccello-Luce*, un projecte que iniciat el 1973 s'havia d'estrenar coincidint amb els vuitanta anys del pintor i que restà aturat quasi deu anys. La música era de Patrice Mes-tral i de Silvano Bussoti.

* El 12 de gener de l'any següent, el ballet es representà novament a Florència.

A l'Univers Miró podem afirmar que hi ha un espai per als sons. Si bé no és tan gran com el d'altres contemporanis seus, Picasso per exemple, no és en absolut despreciable. □

Joan Miró

a través dels seus cartells

MANFRED HÖHL

Manfred Höhl és un museòleg alemany que resideix a Palma. És doctor en Geografia i Història per la Universitat Complutense de Madrid i és especialista en cultures precolombines. Com a col·leccionista de certells d'artistes contemporanis va organitzar a Felanitx, fa poc més de cinc anys, amb la col·laboració de la regidora de Cultura de l'Ajuntament, una exposició de cartells de Joan Miró. L'exposició va servir també per realitzar una activitat pedagògica amb la participació de més de dos-cents infants que aportaren "la seva visió de Miró" per mitjà dels seus propis dibuixos. (Vegeu EL MIRALL-19, juliol-agost 1988, pp. 42-44.) - E.M.

José Corredor-Matheus en la seva introducció al catàleg dels certells de Joan Miró, diu:

"Un cartell realitzat per Miró servirà per donar a conèixer o difondre alguna cosa, que en el seu cas és una cosa cultural —una exposició pròpia o aliena, un llibre, un congrés, etc.— però al mateix temps, i això és el que se n'espera, és un Miró i ha de ser reconegut com a tal: alhora que es refereix a una altra cosa, ell mateix hi és com a

PALMA DE MALLORCA - OCTUBRE - 1970

SALA PELAIRES

«MIRÓ - SALA PELAIRES», 1970. Litografia en color. 75 x 55,5 cm.

PALMA DE MALLORCA - ABRIL - 1971

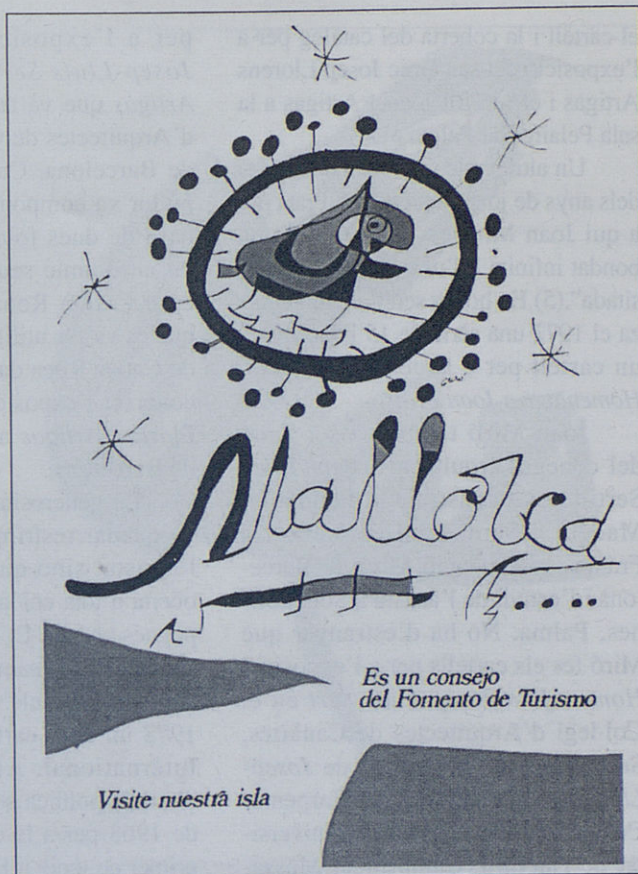

SALA PELAIRES

«LLORENS ARTIGAS - JOANET ARTIGAS», 1971. Litografia en color. 75,5 x 56 cm.

«SÈRIE MALLORCA», 1973. Serigrafia en color. 75 x 55 cm.

«MALLORCA», 1973. 99 x 68,5 cm.

artista implicat.”(1)

L'esmentat catàleg, confeccionat per Glòria Picazo, enumera 117 cartells i dos projectes de cartells que abracen un període de més de seixanta anys i reflecteixen de manera extraordinària la gran labor artística de Joan Miró.

Tot i que els cartelles es feren amb un fi concret no hi ha dubte que Joan Miró hi treballà amb el mateix entusiasme i pulcritud que en la seva obra artística que, com sap tothom, consisteix en nombroses pintures, escultures, ceràmiques, gravats, etc. etc.

Sobre aquesta actitud de Miró, l'advocat i escriptor mallorquí Josep Melià, ja des de bon començament difusor de l'obra mironiana, ens diu:

“Posa tant d'esment als catàlegs de les seves exposicions i els treballa com a veritables obres d'art perquè sap perfectament que els cartells, els fullets arribaran a mans fervoroses que no tenen altre mitjà que aquest per prendre contacte amb

la seva pintura”.(2)

Freqüentment, Joan Miró aplica als seus cartells i als seus llibres il·lustrats l'art de la cal·ligrafia a la qual dona la seva forma particular per a transmetre missatges escrits.

Els missatges escrits dels cartells anuncien en el major nombre de casos les pròpies exposicions de l'artista que se celebraren a París, Niça, Ginebra, Barcelona, Londres, Tokio, Kioto, Osaka, Filadelfia, Nova York, Hamburg, Munic, Roma, Estocolm, Milà, Zuric, etc. També hi ha els cartells que Miró va fer per exposicions col·lectives com, per exemple, el de l'exposició internacional de surrealisme, organitzada per la galeria Maeght el 1947, o la de *Poètes, Sculpteurs, Peintres* de la mateixa galeria, el 1960.

Si excloem el projecte de cartell destinat a la revista *L'Instant* que data del 1919 i el famós AIDEZ L'ESPANGE per ajudar el govern espanyol de la segona República, els

cinc primers cartells de Joan Miró els va publicar la galeria Maeght. Aquesta galeria sempre va estar molt unida a l'obra de Joan Miró i va editar més de 20 cartells seus.

El vincle d'amistat amb Josep Llorens Artigas des d'aquells dies de l'Acadèmia Galí de Barcelona va donar lloc a la col·laboració entre Miró i Artigas en el camp de la ceràmica. El cartell *Terres de Grand Feu* de 1956 dona a conèixer una exposició de 43 ceràmiques seleccionades d'entre 234 peces que, entre 1953 i 1956, havien realitzat els dos artistes a Gallifa, un poble de muntanya de la província de Barcelona on Llorens Artigas tenia el taller. El cartell *Céramiques Monumentales* anuncia una altra exposició dels dos artistes feta l'any 1963 a la galeria Maeght de París. Existeix un dibuix preparatori d'aquest cartell fet a tinta, llapis i llapis de colors damunt paper a la Fundació Miró de Barcelona (F.J.M. 3452).(3) El 1971 creà

el cartell i la coberta del catàleg per a l'exposició del seu amic Josep Llorens Artigas i el seu fill Joanet Artigas a la sala Pelaires de Palma.(4)

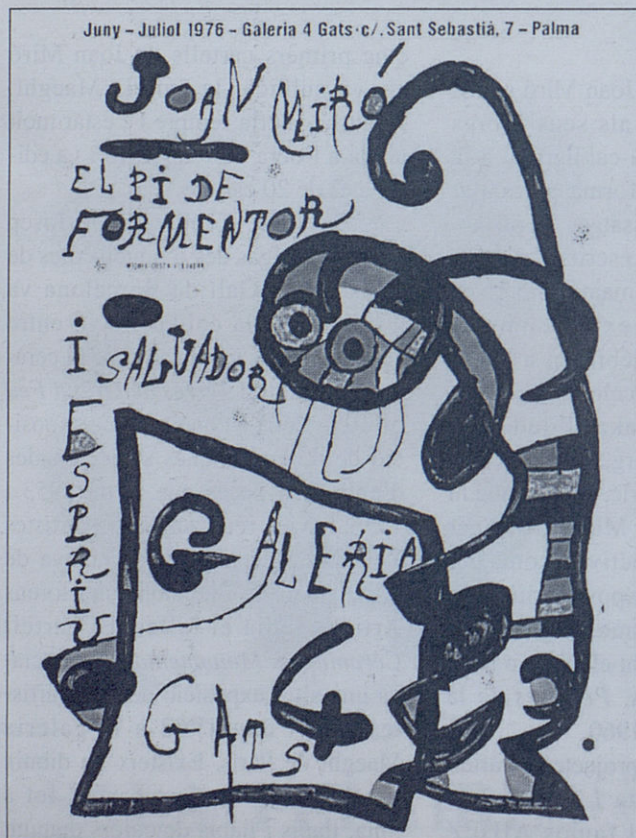
Un altre amic seu, que coneix des dels anys de joventut, és Joan Prats per a qui Joan Miró és "un home d'una bondat infinita i d'una generositat inusitada".(5) En honor seu l'artista realitza el 1972 una sèrie de 15 litografies i un cartell per a aquesta exposició, *Homenatge a Joan Prats*.

Joan Miró també va ser amic del conegut arquitecte Josep- Lluís Sert que va construir la Fondation Maeght a Saint-Paul-de-Vence, a França, la Fundació Miró de Barcelona i l'estudi de l'artista a Son Abri- nes, Palma. No ha d'estranyar que Miró fes els cartells per a l'exposició *Homenaje a Josep-Lluís Sert* en el Col·legi d'Arquitectes de Canàries, Santa Cruz de Tenerife, i de *Jospe- Lluís Sert Exhibition* en el Carpenter Center for Visual Art de la Universitat de Harvard, Cambridge, Massa- chusetts, així com un altre cartell

per a l'exposició *Homenatge a Josep-Lluís Sert i Josep Llorens Artigas* que va tenir lloc al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears de Barcelona. Cal adonar-se que el pintor va compondre aquest cartell a base de dues fotografies que va fer un altre amic seu, el fotògraf Francesc Català Roca. Un altre cartell que es va fer utilitzant una fotografia de Català Roca data de 1980 i dóna a conèixer l'exposició *Sert-Miró-Foix-Llorens Artigas* a la galeria Artema de Barcelona.

La generositat de Joan Miró no va quedar restringida en l'àmbit de l'amistat sinó que sempre va estar oberta a tota col·laboració i ajuda que pogués prestar. El 1970 va realitzar un cartell per a la campanya de la UNESCO a favor dels drets humans i en 1978 un altre cartell per a Amnesty International. Altres cartells seus d'índole política són, per exemple, un de 1968 per a la commemoració del primer de maig a Barcelona i el cartell *Volem l'Estatut* de 1977.

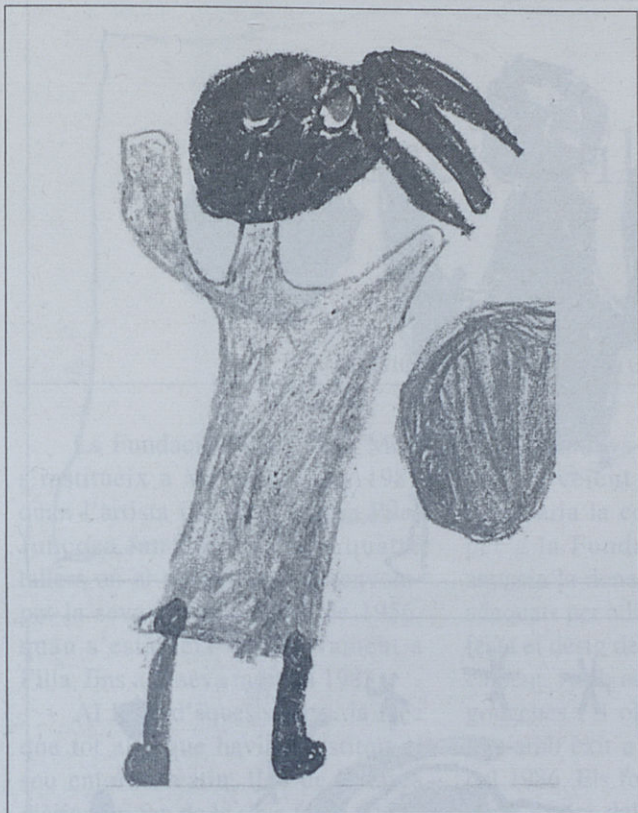
Nombrosos cartells seus es refereixen a temes catalans: *Salvat Català* per a la presentació del *Diccionari Enciclopèdic Salvat Català*; *II Congrès Jurídic Català*, de 1971; (6) *Qüestions d'Art*, amb l'objectiu de fer publicitat per a aquesta revista catalana d'art actual; *Per un teatre a Catalunya*, de 1973; *Omnium Cutural*, de 1973 (7); *Avui*, de 1976, per anunciar aquest periòdic català; *Centenari del Centre Excursionista de Catalunya*, de 1976; *Congrés de Cultura Catalana*, de 1977 i *Mil llibres en català* per a Edicions 62, el 1979. És digne d'esmentar que el cartell *Per un teatre a Catalunya* no es va imprimir en paper normal i que solament n'existeixen 50 exemplars *avant la lettre*, i que el cartell *Salvat Català* té una tirada de 200.000 exemplars, la més alta coneguda malgrat que molt probablement hi ha cartells amb tirades superiors, com per exemple el molt difós cartell editat amb el fi de promocionar el turisme estranger cap a Espanya. El

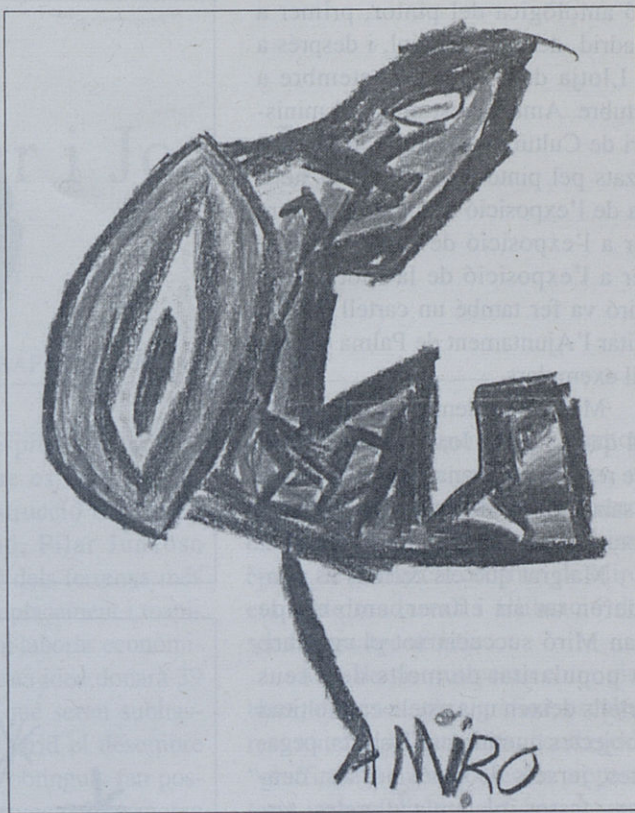
«JOAN MIRÓ: EL PI DE FORMENTOR», 1976. Litografia en color 71 x 52,5 cm.

«SA LLOTJA» 1978. Litografia en color. 92x64 cm.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Pau Arranz inspirat en el cartell «MIRÓ GRAVEUR». Felanitx, 1988.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Jordi Checa López inspirat en el cartell «MIRÓ - OBRA GRÀFICA» de 1978. Felanitx, 1988.

dibuix d'aquest cartell ja existeix com a element en el cartell *Miró, Fondation Maeght* de 1968, però varia el color verd en lloc del groc conegut. Ja en 1973 Joan Miró va fer un cartell per a fomentar el turisme a Mallorca, on residia des de 1956.

El cartell *Miró Sala Pelaires* de 1970 fa conèixer la primera exposició a l'illa. El 1973 l'artista presenta a la mateixa sala la seva *Sèrie Mallorca* que consta de nou aquarel·les. El cartell d'aquesta exposició es va fer pel procediment de serigrafia en color en lloc de litografia en color com la major part dels editats.

La Sala Pelaires va imprimir, també en tècnica de serigrafia, el cartell que anunciava una exposició de cartells de Miró que va tenir lloc el 1973, any en què el pintor feia 80 anys, per al museu de Kristianstads, Suècia. El dibuix al guax sanguina sobre acetat que es va fer per a aquest cartell figura al catàleg *Miró i Pelaires, vint anys després*.⁽⁸⁾ En aquest catàleg també se citen unes

paraules de Joan Miró que testimonien el seu altruisme:

"Cal ajudar en Pinya i la Pelaires. Treballen fort per treure la

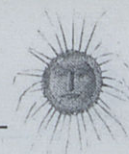
Dibuix en color de Llorens Posano Nicolàs inspirat en el cartell «MIRÓ - PINTURA» de 1978. Felanitx, 1988.

son... ja que aquí és ple de carallots que dormen. Hem de jugar fort per despertar tota aquesta gent".⁽⁹⁾

Una altra galeria mallorquina on va exposar fou 4 Gats, que havia fundat Ferran Cano i Àngel Juncosa, nebot del pintor, a mitjan els anys 70. El cartell *Joan Miró: El Pi de Formentor* de 1976 fa conèixer una exposició d'aquesta galeria per presentar dos llibres il·lustrats del pintor: "El pi de Formentor" de Miquel Costa i Llobera i "Cinc Poemes" de Salvador Espriu.⁽¹⁰⁾

Joan Oliver Fuster, un altre conegut galerista mallorquí i avui en dia director del Museu Municipal de Valldemossa, ens relata en un article publicat a la revista *Lluc*⁽¹¹⁾ com Joan Miró ajudà l'Obra Cultural Balear creant un cartell per a aquesta entitat, a més de proporcionar-li gratuïtament cinquanta litografies d'aquest cartell firmat *avant la lettre* sobre paper Arches per recaptar fons.

El 1978, en complir Joan Miró 85 anys, se celebrà una gran exposi-

ció antològica del pintor, primer a Madrid, de maig a juliol, i després a la Llotja de Palma, de setembre a octubre. Amb aquest motiu el ministeri de Cultura edità dos cartells realitzats pel pintor, un per donar notícia de l'exposició de pintura i l'altre per a l'exposició de l'obra gràfica. Per a l'exposició de la Llotja Joan Miró va fer també un cartell que va editar l'Ajuntament de Palma de vuit mil exemplars.

Molt probablement el darrer cartell que va crear Joan Miró va ser el que realitzà per a una exposició seva a la sala Pelaires de Palma per commemorar el seu nonagèsim aniversari.

Malgrat que els cartells es consideren un art efímer, amb els de Joan Miró succeeix tot el contrari. La popularitat de molts dels seus cartells deixen una estela en multitud d'objectes quotidians: T-shirts, pegatines, jerseis de cotó, bosses, cendrers, tasses, platets, culleretes, targetes postals, fullets, encenedors, fermalls, agulles, rajoles, etc., de tal manera que l'obra de Miró segueix acompanyant-nos cada dia.

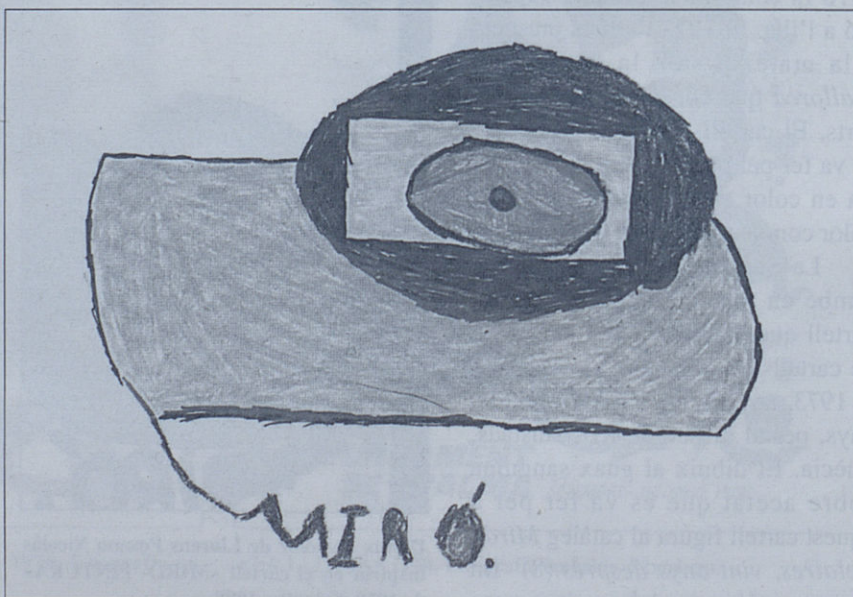
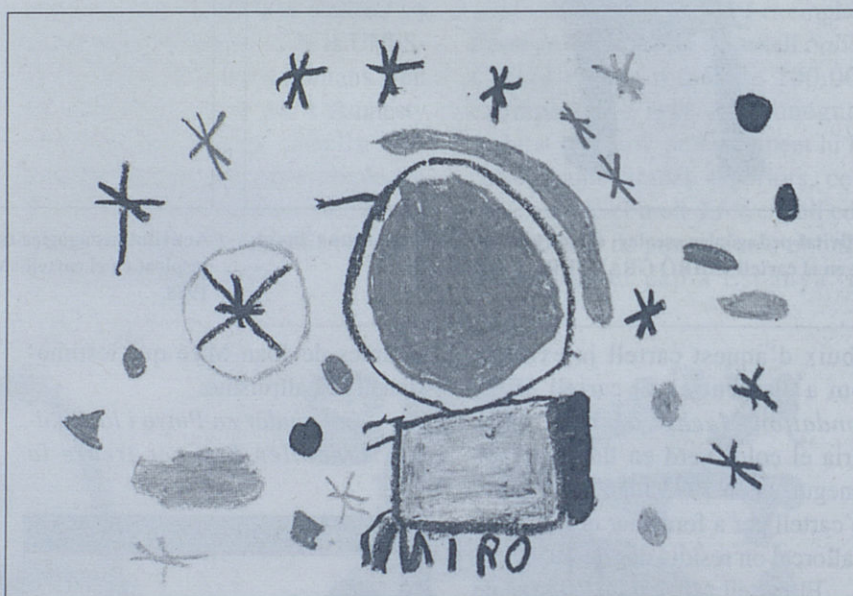
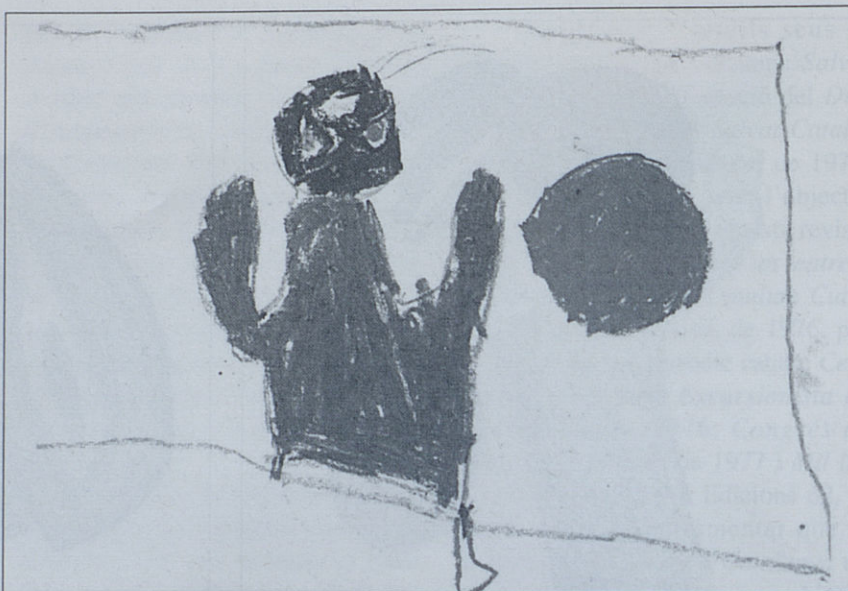
Notes:

- (1) Corredor-Matheos, José: *Los carteles de Miró. Catálogo de los carteles por Gloria Picazo*. Barcelona, 1980, p.7.
- (2) Sabater, Gaspar: *Juan Miró y Mallorca*. Palma de Mallorca, 1978, p.9.
- (3) Gimferrer, Pere: *Les arrels de Miró*. Barcelona, 1993, pp.314-315 i p.418.
- (4) Vegeu Serra, Pere A.: *Miró i Mallorca. Amb unes paraules prèvies de Camilo José Cela*. Barcelona, 1984, p.116.
- (5) Sabater, Gaspar. *op. cit.*, p.8.
- (6) Existeix un dibuix preparatori per al cartell *II Congreso Jurídico Catalán* a la Fundació Joan Miró de Barcelona (F.J.M. 4644); vegeu també Gimferrer, Pere, *op. cit.*, pp. 314-315 i p.418.
- (7) Per al cartell *Omnium Cultural* existeixen dos dibuixos preparatoris (F.J.M. 2489 i 2490) i un projecte inicial (F.J.M. 2488) a la Fundació Miró de Barcelona; vegeu també Gimferrer, Pere, *op. cit.*, pp.316-317 i p.418.
- (8) Permanyer, Lluís, Josep Melià i Basilio Baltasar: *Miró i Pelaires: Vint anys després*. Palma de Mallorca, 1990, p.31.
- (9) *Ibid.*, p.11.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Jesús Herrero inspirat en el cartell «MIRÓ GRAVEUR». Felanitx, 1988.

Dibuix en color d'Anna Lia Fritsch inspirat en el cartell «MIRÓ. SALA GASPAR - BARCELONA» de 1970. Felanitx, 1988.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Guillem Gayà Maimó, inspirat en el cartell «MIRÓ- PINTURA» de 1978. Felanitx, 1988.

Fundació Pilar i Joan Miró

MÒNICA GONZÁLEZ / FOTOGRAFIES: JOAN RAMON BONET

La Fundació Pilar i Joan Miró s'institueix a Mallorca l'any 1981 quan l'artista i la seva esposa Pilar Juncosa fan donació dels quatre tallers on el pintor havia desenvolupat la seva labor creativa de 1956, quan s'estableix definitivament a l'illa, fins a la seva mort en 1983.

Al llarg d'aquests anys, la idea que tot allò que havia constituït el seu entorn creatiu, lloc de la tasca diària i origen de la seva força artística restàs oblidat o simplement desaparegués, preocupava seriosament Miró. Per tot això, i com a forma jurídica més idònia, l'artista decideix donar a l'ajuntament de Palma part del seu patrimoni, de forma que el poble de Mallorca fos el beneficiari d'aquesta part del llegat.

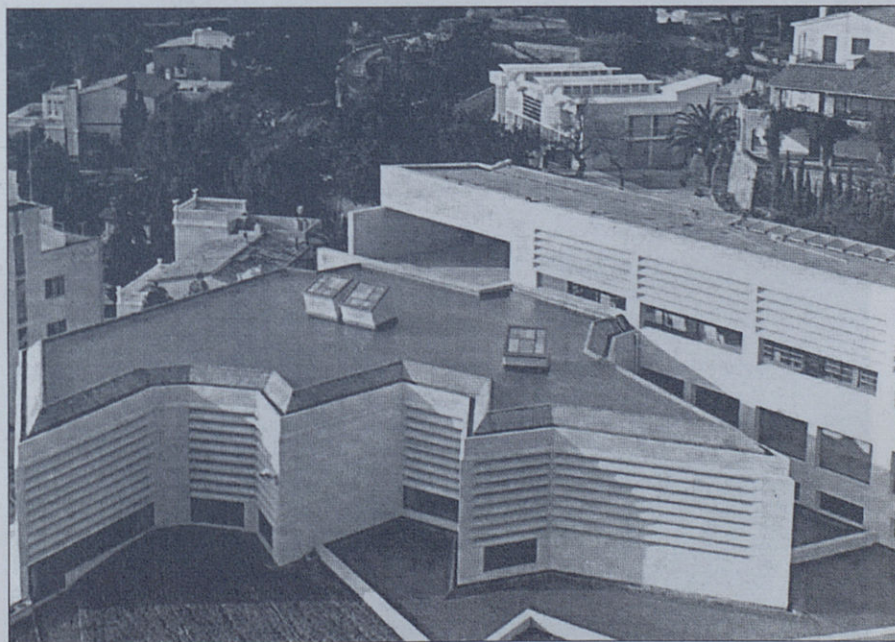
Cinc anys després i ja mort el pintor, veient que es feia del tot necessària la construcció d'una seu per a la Fundació, Pilar Juncosa anuncia la donació dels terrenys més adequats per a l'emplaçament i manifesta el desig de col·laborar econòmicament. Amb aquesta idea donarà 39 gouaches i 3 olis que seran subhastats amb èxit a Madrid el desembre del 1986. Els fons obtinguts fan possible l'inici del projecte i permeten fer conèixer a tot el món aquesta part decisiva de l'obra de Miró. L'arquitecte Rafael Moneo projectarà la seu de la Fundació que serà construïda en el mateix recinte que formen els terrenys de Son Boter i Son Abrines on havia residit el pintor.

Un total d'onze mil metres qua-

drats formen el denominat «Territori Miró», dividit en quatre tallers, el nou edifici Moneo i la casa de l'amo, on es recull, bàsicament, l'última època de la creació artística de Miró, etapa de maduresa i allibració del seu llenguatge artístic.

Més de sis mil peces entre pintures, dibuixos, obra gràfica, escultures, murals de ceràmica, "collages", "graffittis" a més d'objectes preparatoris i obres d'altres artistes componen el patrimoni artístic d'una fundació que el pintor català va concebre com un "centre actiu d'estudis d'art contemporani amb exposicions, tallers, artistes becats i un ampli ventall d'actes culturals", segons paraules d'Aina Bibiloni, directora adjunta de la Fundació Miró a Palma, qui també sol ressaltar la importància d'aquest centre mallorquí davant el que, des de fa més anys, existeix a Barcelona, "sa vertadera riquesa de sa nostra fundació, a diferència de la de Barcelona que segurament compta amb més fons, són els tallers on Joan Miró va crear el seu ambient, es va inspirar i va treballar fins a la seva mort. Aquí es conserven tots els instruments i materials que formaven part del seu procés creatiu i que el pintor va voler posar a disposició d'artistes novells i consagrats per a la creació de noves obres."

El «Territori Miró» és una fundació pública i municipal que, a més, compta amb uns estatuts propis que estableixen els objectius i l'estructuració. És regida i administrada per un Patronat encarregat

Vista general de la Fundació Pilar i Joan Miró. En primer terme, el nou edifici dissenyat per Rafael Moneo. En segon terme, el Taller Sert i els jardins. (Fot. Gabriel Ramon)

de vetllar per l'adequada interpretació i fidel compliment dels fins de la Fundació així com de dirigir les activitats futures, d'acord amb les instruccions rebudes de l'artista. Per a tal fi la Fundació rep de part de l'Ajuntament el 60% del finançament i el 40% restant l'aporten els patrocinadors, les botigues, el preu de les entrades i els amics de la Fundació.

Però no serà fins el 19 de desembre de 1992 que la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca inaugurarà el nou edifici de Rafael Moneo i posarà en marxa tots els serveis. La Fundació es converteix així en un centre d'irradiació cultural que tanca el triangle constituït amb les altres Fundacions Joan Miró, de Barcelona, i Meaght, de Saint Paul de Vence, suports més importants de l'obra mironiana fins aquests moments. D'aquesta manera es fa el pas per a la celebració del Centenari Miró que ha donat lloc a tota una programació d'activitats. Al llarg del 1993 han estat contínues les exposicions i presentacions de l'obra de Miró i dels seus amics i companys d'aventura creativa.

També amb aquest motiu la Fundació Miró a Palma ha col·laborat i continua col·laborant en qualsevol activitat artística i cultural relacionades amb Miró. En el centenari del seu naixement, l'artista és objecte d'un simposi internacional i és protagonista d'antològiques celebrades tant a les Balears com a la península. Amb 283 obres la seva figura s'ha traslladat a diverses capitals del món. Així, el Museu d'Art Contemporani de Nova York; la Sala Nacional del *Palais de Glace* de Buenos Aires; el *Centro Cultural Consolidado*, de Caracas; el *Pabellón Mudéjar*, de Sevilla; la Sala Casa del Monte, de Madrid, són els llocs on Miró ha estat present aquesta tardor.

Dins la pròpia Fundació, encara avui no són obertes totes les portes als visitants i tan sols es pot veure una part de les instal·lacions, com són els jardins, les sales d'exposicions i de vídeo, la casa de l'amo (l'antiga casa dels pagesos de la

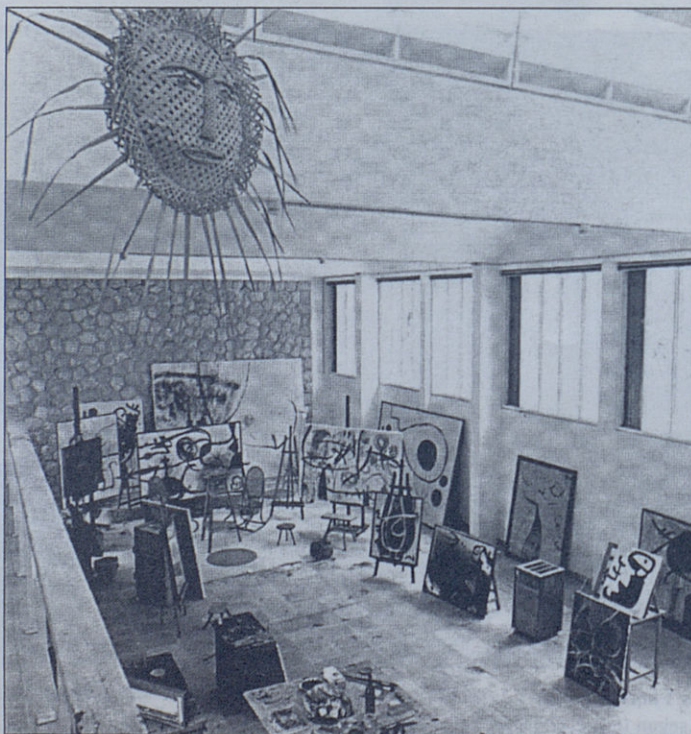

Estudi de Son Boter.

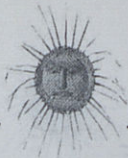
finca, que ha estat reformada), el nou edifici on s'emplacen els serveis del centre d'estudis i un volum estrellat especialment dissenyat per a contenir la col·lecció de pintures.

Quant als altres tallers, de moment tancats, s'ha previst l'obertura al 1r de gener del 1994, una vegada aconseguida la subvenció

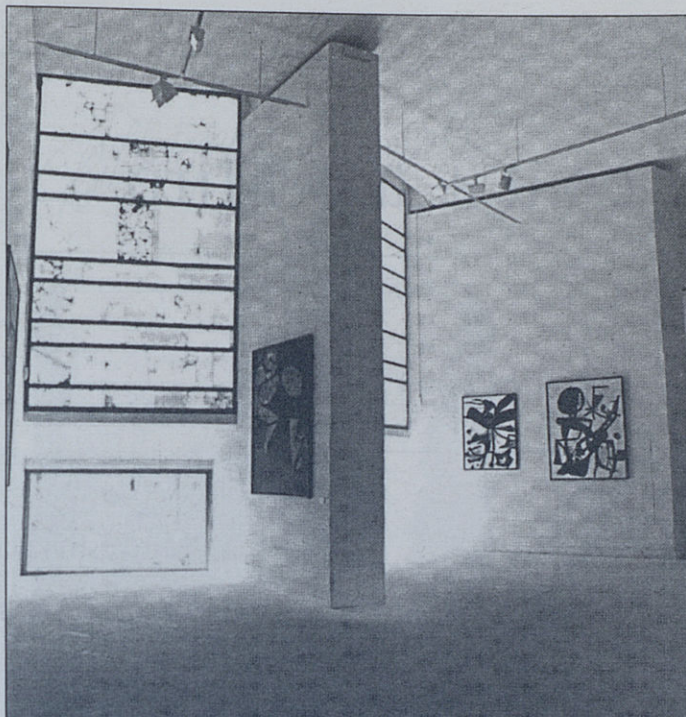
estatal. Es tracta dels tallers de gravat, litografia i el de Son Boter, els dos primers destinats a cursos i a ser utilitzats per artistes contemporanis de totes les parts del món; el taller de Son Boter alberga els graffittis realitzats a carbonet sobre les parets emblanquinades. La presentació pública està pendent d'un dictamen de res-

Interior de l'estudi de Joan Miró. Arquitecte: Josep Lluís Sert.

Nou edifici de la Fundació, l'Espai Estrella.

tauració i conservació. Una vegada obert servirà com a lloc de reunió d'artistes i intel·lectuals i per a seminaris i col·loquis.

Al novembre es posarà en marxa la biblioteca, amb llibres especialitzats en l'obra i la figura de Miró i en art contemporani.

A més a més, el «Territori Miró» compta amb importants fons documentals, amb un arxiu de

correspondència personal d'unes mil cartes, hemeroteca, una col·lecció de fotografies familiars i una altra col·lecció particular de llibres que varen pertànyer a Joan Miró.

En aquestes instal·lacions, ultra els tallers i les activitats didàctiques, existeix una col·lecció permanent d'obres de Miró, on roten els fons disponibles i on se n'hi incorporen, temporalment, d'altres en qualitat de

préstec o dipòsit. Tot això amb el complement de conferències, concerts, debats, aules de teatre i de dansa, publicacions, beques, premis i activitats festives.

D'altra banda, el futur proporcionarà projectes com el que es prepara per al desembre en què l'espai temporal de la Fundació recollirà una exposició de sabates d'artistes contemporanis seleccionats, nacionals, internacionals i locals. La raó d'aquesta exposició, conta Aina Bibiloni, la proporciona unes declaracions de Joan Miró fetes en diverses entrevistes quan va dir: "M'agraden les meves sabates tacades, m'estimulen, formen part de la meua obra". A més, l'exposició inclourà fotografies dels tallers dels artistes: sabates i tallers són constitutius de la seva personalitat creativa. L'empresa patrocinadora serà CAMPER que va proposar el projecte a la Fundació.

Un segon projecte fa referència a una altra exposició, aquesta vegada de dibuixos i treballs de Miró damunt paper. Seran uns dos-cents dibuixos inèdits i uns vuit o deu quadres, qualcun també inèdit, que pertanyen a la família Miró.

L'èxit de públic d'aquest foc cultural està format en un 90% de turistes, especialment alemanys, la qual cosa fa que per apropar un poc més el «Territori Miró» als mallorquins, i fonamentalment als escolars, es prepari per al novembre un curs de monitors didàctics sota el títol "Un dia amb Miró".

Després de tot això, la pregunta més important és: Què en quedarà realment de l'any Miró? I la resposta, segurament, és aquesta: Els estudis que s'han fet i que encara es fan sobre la seva obra i les catalogacions que s'han efectuat, a més d'un centre cultural de projecció internacional, un punt de trobada per a artistes, un lloc propici per a la reflexió i la creació i, com no podria ser d'altra manera, un espai per al descobriment íntim de Miró i la revelació del seu esperit i pensament. □

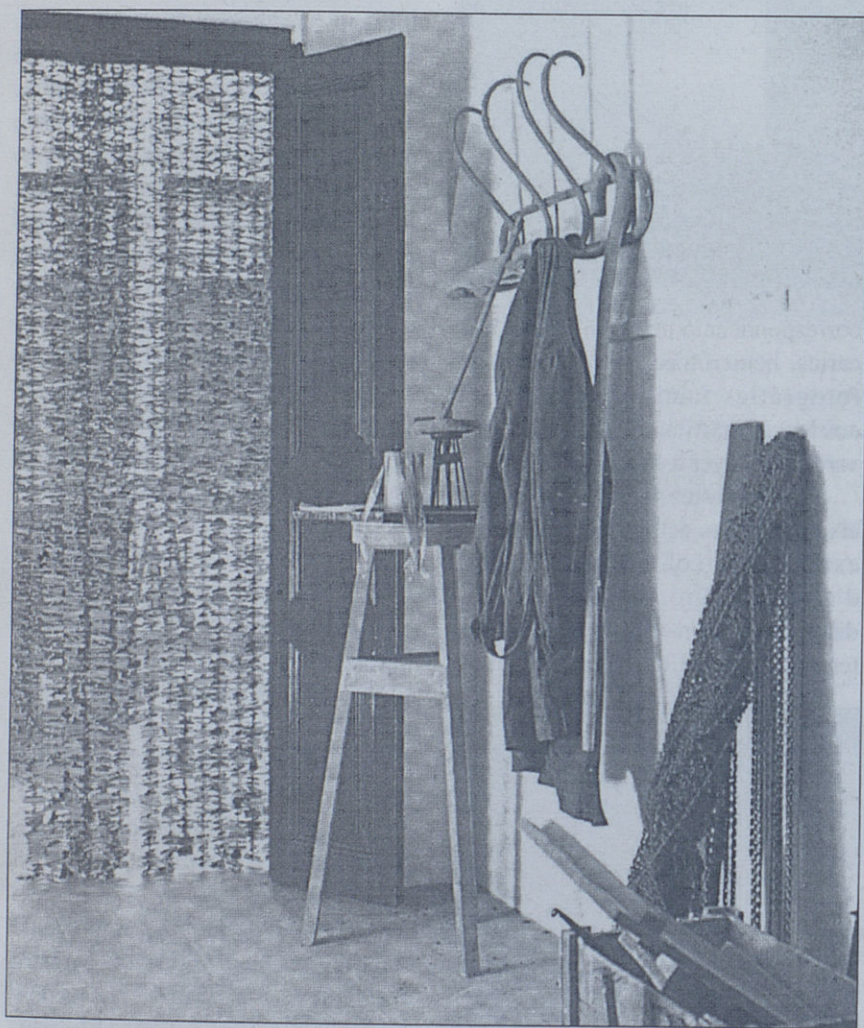
Graffittis a la paret del taller de Son Boter.

Miró, cent + u = Miró

ANTONI SERRA

Quan vaig conèixer Miró, instal·lat a Son Abrines, per força me l'havia d'imaginar com un genial solitari en terra de ningú.

Ho va dir i ho va escriure Gadda —el *signore* Carlo Emilio— devers el 1963 a *La cognizione del dolore*: “Els pronoms! Són els polls del pensament.”

I a mi, aquesta imatge reveladora (el *pidocchio* del *pensamento*)

m'ha fet pensar en els anys dits feliços —els seixanta justament, quan acabava de tornar a Mallorca després de l'aventura valenciana—, que va ser quan vaig conèixer, bé que molt superficialment per desgràcia, Joan Miró. Instal·lat en aquesta

Miró estimava aquesta terra, justament aquesta terra que, com ha dit algú altre, no estima gairebé a ningú.

terra, que a mi em semblava tan magra de cultura, per força me l'havia d'imaginar a Son Abrines com un gran i genial solitari en terra de ningú. Eren temps difícils, d'incomprensions excessives, de poques o nul·les toleràncies i de ruqueria regnant, *Deo iuvante*, és clar. I en aquestes Miró, coherent amb ell mateix (pensament i expressió estètica), va rebutjar un guardó que li oferí la cort oficialasca del franquisme... Ara no sé si devia ser una gran creu o què —segur que era una bona patena a l'ús—, però sí sé que un dels nostres crítics en va fer befa i el menyspreà.

Vaig entendre de cop, ja per sempre, la metàfora de Gadda.

La veritat és que els nostres crítics d'art no han estat mai unes llumeneres precisament. Més ben dit, no han fet costat a l'avantguarda artística. Excepció feta d'alguns, massa pocs, com Ernest Dethorey, Joan Alomar, Miquel Àngel Colomar i, més recentment, Rafel Jaume, la resta..., però bé, deixem-ho córrer

Biblioteques Municipals

PALMA Carrer d'en Colom i Jaume II

CORTPça. Cort, 1
c.p. 07 001**SON RAPINYA**Catalina March, s/n.
C.P. 07013**SON XIMELIS**Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011**RAFAL VELL**Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008**GENOVA**Barranco, 2
C.P. 07015**ESTABLIMENTS**Pça Immaculada, 3
C.P. 07010**SANT JORDI**Bauçà, 31
C.P. 07199**ARENAL**Pça. Gaspar Rul. Ian
Garcies, 5
C.P. 07600**COLL D'EN REBASSA**Albuera, s/n.
C.P. 07007**BLANQUERNA**San Joaquín, 9
C.P. 07003**SON GOTLEU**Regal, 105
C.P. 07008**SA INDIOTERIA**Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009**POLIGON DE LLEVANT**Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007**MOLINAR**Xadó, 7
C.P. 07008**SANTA CATALINA**Fàbrica, 34
C.P. 07013**L'OLIVAR**Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

perquè és una altra història, i ara no és el cas d'escatir-la o de qüestionar-la.

Miró em va semblar una persona encantadora, un xic irònica, un xic ingènua, però amb la saviesa de l'observador pacient, impressió que se'm va confirmar anys envant, quan el vàrem anar a veure a ca seva —Josep M. Llompart, Joan Oliver, Aina Moll, crec, i alguns més— amb motiu del Congrés de Cultura Catalana o quan vaig parlar una estona amb ell a principis dels vuitanta, arran d'una exposició a Quatre Gats. Jo admirava Joan Miró, sobretot el de la primera època (*La masia* és un dels meus quadres predilectes, com ho són *Vista de Delft* de Vermeer o *La lliçó d'anatomia del doctor Tulp* de Rembrandt), però conèixer-lo personalment em va permetre de valorar amb més justícia l'artista, l'ésser creatiu, l'home imaginatiu i feiner, o sia Joan Miró *tout court*.

Miró estimava aquesta terra, justament aquesta terra que, com ha dit algú altre, no estima gairebé a ningú. En va fer casa seva, lloc d'estada i de reflexió i de feina, taller d'on sortí una part no tan sols considerable, sinó important de la seva obra. Tal volta viure en el desert com els vells eremites egipcians estimula la força, la capacitat de crear. Potser és una llei certa, a més de sàvia, perquè, si més no, Miró, n'és la confirmació empírica, inqüestionable. I és que el desert de Mallorca —tan desert, que és pur materialisme epidèrmic— s'alleuja amb els colors, sobretot el blau del cel, per bé que no hi visquin àngels sexuals, i de la mar, palau del Tritó i dels tritons que formen el seguici de Poseidó, i la línia inequívoca, mai a l'abast, de l'horitzó, talment una ratlla mironiana quasi imperceptible.

I és això, aquest desert tan particular, que va saber veure Miró..., més que no les mesquineses, les incomprendiments, les indiferències i la buidor dels anys seixanta i de molts altres anys. □

Antoni Serra és escriptor.

100 anys de Miró a les illes Balears

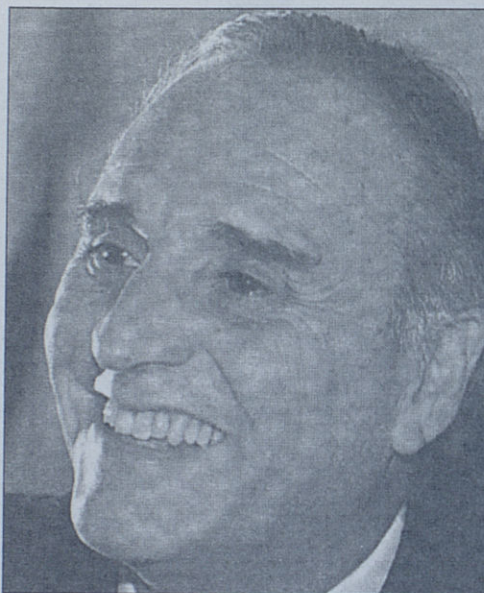
E. M.

Coincidint amb la clausura de l'any mironià, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear ha organitzat a sa Llonja una magna exposició que, sota el títol de *Miró damunt paper* recull un centenar de peces representatives de les distintes èpoques de l'artista, procedents de diverses col·leccions privades, nacionals o estrangeres, com la fundació Joan Miró de Barcelona, el Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia de Madrid, el Centre George Pompidou de París i la pròpia col·lecció privada de la família Miró.

L'exposició que clou els actes dedicats al centenari del naixement del pintor Joan Miró és una de les més importants organitzades durant aquest any a tot el món, comparable a les exposicions realitzades a Barcelona i al Museu Nacional de Nova York, ja que la major part d'obres exposades són inèdites.

Paral·lelament i dins aquest mateix programa de clausura, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha presentat també una monografia de la vida i l'obra del genial pintor català *Ànima de foc. El procés creatiu de Joan Miró*. Aquesta monografia preten ser un estudi creatiu de Joan Miró elaborat per diversos crítics i historiadors que des de diferents disciplines, analitzen la relació de Miró amb altres creadors.

Durant tot aquest any, la Comissió per a la Commemoració del Centenari del Naixement de Miró ha programat un seguit d'activitats tri-

El conseller de Cultura, Educació i Esports, ha manifestat que se sent satisfet de l'esforç que han fet les entitats públiques i privades per a la commemoració del centenari del naixement de Joan Miró.

mestral dedicades a la figura de l'artista. El programa ha inclòs l'organització de nombroses exposicions sobre la vida i l'obra de Miró, l'edició d'un vídeo titulat *Miró i Mallorca*, un cicle de concerts arreu de la part forana, a càrrec de l'Orquestra Simfònica, i l'exposició itinerant de les fotografies de Josep Planas Montanyà, titulada *Joan Miró i el seu món*. L'objectiu de la Comissió per a la Commemoració del Centenari del Naixement de Joan Miró ha estat que aquesta commemoració no consistís en un esdeveniment esporàdic, sinó que es generés una programació d'activitats entrelaçades que en col·laboració conjunta de totes les institucions públiques i privades de les Illes, permetés la divulgació i el coneixement de Miró.

D'altra banda, l'any mironià ha suposat la internacionalització i la projecció externa de la nostra Comunitat Autònoma com una comunitat capaç de sintonitzar amb les pautes i els corrents artístics i cosmopolites més importants del món. En els darrers temps, les Illes Balears han demostrat una vitalitat especial i la capacitat de llançar interessants iniciatives en el camp de les arts plàstiques i de la música.

La Comissió ha pretès que en tot moment el missatge de l'any mironià fos fruit del propi missatge de l'artista i de la seva profunda convicció artística, però, també, el missatge de tota la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, un missatge de

L'exposició que clou els
actes dedicats al centenari
del naixement del pintor
Joan Miró és una de
les més importants
organitzades durant aquest
any a tot el món.

En els darrers temps,
les Illes Balears han
demostrat una vitalitat
especial i la capacitat de
llançar interessants
iniciatives en el camp de
les arts plàstiques i
de la música.

presentació del nostre poble, a través de la nostra cultura i del nostre art.

En aquest sentit, el conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, Bartomeu Rotger, ha manifestat que "se sent satisfet de l'esforç de totes les entitats públiques i privades amb les quals ha col·laborat la Conselleria per a la Commemoració del 100 Aniversari" i ha dit que "sense l'ajut i la col·laboració ciutadana hauria estat impossible dur endavant la tasca empresa de difusió i coneixement de l'obra de Joan Miró".

Una comissió per a un centenari

La Comissió per a la Commemoració del Centenari del Naixement de Joan Miró es va crear el setembre de 1992, per tal d'organitzar, coordinar i estimular un programa d'activitats commemoratives.

L'acte oficial de la inauguració va tenir lloc el 19 de desembre del 92, any en que es va inaugurar la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca i que va comptar amb la presència de nombroses autoritats i personalitats del món de la cultura i de l'art entranyablement vinculades a Joan Miró.

Amb motiu de l'obertura públi-

El taller de Son Abrines. (Foto Joan Ramon Bonet)

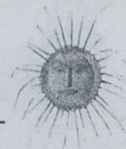
ca de la Fundació, s'hi organitzaren dues grans exposicions: la *Col·lecció Miró*, que va reunir més de 200 pintures, escultures, dibuixos i gravats de Joan Miró, en bona part inèdites, corresponents als anys 50, 60 i 70, i una mostra homenatge amb prop de trescentes obres -pintures, escultures, dibuixos, partitures, cartes, poemes, etc.- d'artistes i d'altres personatges de la cultura que tingueren una estreta relació amb Joan Miró.

Una de les primeres activitats dutes a terme per la Comissió va ser la creació d'un logotip commemoratiu del Centenari. L'anagrama elegit fou dissenyat per Quid Gràfic.

Les visites al Territori Miró han resultat una de les activitats que més han ajudat a difondre el llegat de Joan Miró. En aquest sentit la Conselleria de Cultura, Educació i Esports va signar un conveni amb el Ministeri d'Educació i Ciència amb

el propòsit de facilitar la visita de tots els escolars de la nostra comunitat a la Fundació Pilar i Joan Miró. Durant aquest any, també s'han organitzat visites comentades adreçades a la tercera edat de Mallorca.

Quant a publicacions, la Comissió ha procurat en tot moment la publicació en la premsa local i forana, en la ràdio i en la televisió, de les notícies puntuals sobre les organitzades al llarg de l'any, a més de la publicació trimestral del calendari d'activitats i realitzacions. □

La simetria en el color de Miró

GUDI MORAGUES

La relació entre la ciència i l'art és del mateix tipus que la que hi ha entre l'anàlisi espectral i la fotosíntesi. Kraus

No hi ha un camí fàcil i planer per atansar-se a l'obra de Miró, car l'univers del pintor no és un món solipsista i clos dins la pura expressió plàstica plana, ans al contrari, s'hi mesclen un caramull de referents culturals complexos fermes que són característiques de l'època i l'entorn que li va tocar de viure. Miró, sens dubte una persona molt lacònica, fou admirat i glossat pels poetes, gent de verb prolix i sovint redundant, fou amic de músics, gent encara més remorosa que els poetes, i fins i tot de cineastes, gent que afegeix els besllums al brogit. Val a dir que tot i ésser dissemblant als personatges del seu entorn cultural, fou apreciat per aquests. Tot i així fou de classificació difícil per aquells que frueïen de la seva obra, tal com es veu en un article de J. V. Foix de l'any 32, on, parlant de Miró, diu: «En referir-nos-hi, qualificarem la darrera activitat de Miró de "pessebrisme astral". Els seus "objectes", tot i certes arbitràries insinuacions, no entren dins la classificació que de la nova plàstica han fet els amics de Breton. No hi ha desig eròtic, no hi ha encarnació de dissenys, no hi ha cap perversió sexual. Amb tot, hi ha "fet poètic".»

Potser l'única manera de capir les característiques del pintor és agafar panoràmica històrica, malgrat que així hom se situï en la frontera entre el tòpic i la petulància.

Durant l'Edat Mitjana la tasca de l'artista era, essencialment, la recreació del món sacre, la reconducció de la percepció de l'observador de tal manera que aquest s'adonés que la Mort, la Passió i la Resur-

recció de Crist li eren coetànies, coterporals. Fins i tot a les darreries d'aquest període Veronese fou reprès per la Inquisició acusat d'haver transcrit detalls profans, és a dir, del món dels sentits físics, en una

Maternitat, 1967. Miró va dir: "Per a mi una forma mai no és una cosa abstracta, és sempre un signe de qualque cosa. És sempre un home, un ocell o qualque cosa. Per a mi la pintura no és mai la forma per la forma."

Cada nova troballa
en el món de la ciència
i l'art implica un canvi
en la concepció que
tenim de les coses fins
aquest moment.

pintura. En el decurs del Renaixement, els artistes prengueren consciència que hi havia diferents mons que podien ésser objecte d'exploració. La pintura és una mena de poesia per ésser vista, deia Leonardo. El control religiós sobre l'art i les ciències va desaparèixer i com a conseqüència una munió de nous mons varen ésser investigats. L'impuls que reben dins aquesta època l'art i les ciències de la natura provoca un paral·lelisme entre aquestes dues activitats. Les ciències s'ocupen de comprendre el món, i les arts, de reproduir-lo amb exactitud. I què vol dir, exactitud? En pintura volia dir construir una obra d'acord amb les lleis de l'òptica i de la perspectiva que les lleis de les matemàtiques i de la física havien establert. Alhora, però, es produïa una altra revolució també de manera paral·lela, l'esforç de comprensió i descripció visual acurada de la natura anava acompanyat d'un intent de fer veure que la natura era àdhuc bella. Ni els clàssics ni els homes de l'Edat Mitjana no havien aprofundit aquesta idea. En definitiva, la idea de Giotto i els seus seguidors era que les coses no són belles fins que l'artista no ens ensenya a veure-ho i apreciar-ho, dit altrament, no ens ensenya a rearranjar les categories de la nostra percepció. Els artistes van a la recerca de noves maneres d'organitzar la reali-

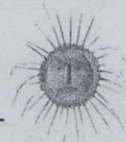

Maig de 1968, 1968. Per estudiar la simetria del color de Miró, allò que és perdurable en la seva obra, caldria tenir un coneixement exhaustiu de certs grups de transformacions especials d'un espai de Hilbert.

tat. Per a aquells que creuen que l'immobilisme és la Utopia que s'ha d'aconseguir, l'artista és un perill. Des de la República de Plató, passant per les societats primitives, el Reich dels Mil Anys o l'Imperi Stalinista, els que detenen el poder absolut han estat convençuts que si les coses han de romandre immutables, l'artista ha d'estar controlat o ha d'ésser expulsat a les tenebres exteriors, siguin aquestes els *Konzentrationslager* o els gulags.

Cada nova troballa en el món de la ciència i l'art implica un canvi en la concepció que tenim de les coses fins aquest moment. Després de Van Gogh, Rembrandt no va ésser allò que havia estat Delacroix, de la mateixa manera que l'obra de Newton adquireix una nova dimensió a la llum de les teories d'Einstein. La tradició es reforma a partir de la innovació i no a l'inrevés. Com

deia Malraux, ens sembla bé que un Rembrandt sembli modern, però ens sembla molt malament que un modern s'assembla a Rembrandt. I aquesta virtualitat teòrica s'ha esdevingut en la realitat. Mozart té un quartet que té bocins volgudament dissonants. La tradició i els mons anteriors, si són de vera qualitat, romanen soterrats en les innovacions. El que tenen d'immanent només podrà ésser analitzat molt més tard, quan la perspectiva que dóna l'adquisició de coneixement solidificat permet desllorigar la part del llenguatge de l'artista incomprendible en el moment de la seva realització. Havent sortit de l'asil mental on estava reclòs, Van Gogh pinta el seu famós *Corbs dins un bladar*. Al cap de poc temps cometé suïcidi. El món interior, les percepcions inefables de trencament mental, la imatge de distorsió que la pin-

Dona, 1978. Si el color és el més rellevant i distintiu de l'obra de Miró, és dins la simetria i la invariància que envolten aquesta noció que hem de trobar la seva eviternitat.

tura comunica, ens fan veure un paisatge interior de l'artista que era difícilment comunicable amb el llenguatge precís de la ciència del moment. Potser en el futur sabrem més de la influència que les malalties dels sistema nerviós central tenen sobre la percepció del color i de les formes, i això ens permetrà explicar millor l'obra del pintor holandès. Quins són els invariants que fan que Rembrandt tingui qualque cosa de comú amb Van Gogh? Aquests invariants són més comprensibles en la tradició de l'obra de Leonardo. El pintor toscà intuï de forma genial el concepte de simetria, almenys en els aspectes més elemen-

tals, i va classificar sense proposar-s'ho certs grups de rotacions. Havien de passar quatre segles per arribar a la idea matemàtica de grup i cinc fins a la classificació completa dels grups d'isometries.

La idea de simetria està associada al concepte d'invariància, de repetició ordenada de formes o patrons en l'espai o en el temps. La simetria està associada, almenys en la tradició de les arts clàssiques, a la bellesa. La bellesa d'un floc de neu, d'un cristall, està molt relacionada amb la seva invariància respecte de les rotacions. La invariància respecte del desplaçament temporal distingeix la música del simple brogit. Una suc-

cessió regular de sons és més «agradable» que el pur renou. La raó és que si la successió fos retardada o avançada per un interval de temps igual al que transcorre entre dos sons consecutius, el canvi no seria detectat. Aquest tipus d'invariància s'anomena ritme, i el ritme és un element molt important de la música.

La immanència de l'obra de Leonardo troba la seva arrel en l'ús de simetria i d'isometria espacials i de conceptes de geometria projectiva que es descobriren al segle XIX. Per aquest motiu ha perdurat i ha estat molt superior a molts d'altres artistes coetanis que retrataren amb pulcritud el món que veien. L'àlgebra abstracta i la seva aplicació a la geometria euclidiana han estat els instruments que han permès, centenars d'anys més tard, descobrir i posar en llenguatge de la ciència racional una bona part d'allò que hi havia d'inefable en l'obra de Leonardo.

Una vegada digueren a Picasso que el retrat que havia pintat de Gertrude Stein no s'hi assemblava gaire, i ell va respondre: «No patiu, ja s'hi assemblarà.» Possiblement el pintor es referia a aquest tipus d'invariant que fa que hi hagi qualque cosa d'efímer entre la imatge instantània de l'escriptora jueva i la que es conserva a través del temps, i molt de perdurable entre aquesta i la que Picasso donava. Aquesta invariància no és de tipus geomètric, com la de Leonardo, que feia referència a la pura forma de línies, quasi bé de disseny. S'ha dit que les il·lustracions dels catàlegs del 2000 de Sears-Roebuck s'assemblaran a pintures de Braque o de Miró, ja que aquesta serà la manera com la gent veurà el món del pròxim futur i aquests pintors seran qualificats aleshores de realistes.

En general s'accepta que el color és l'element més radical de l'obra de Miró, per damunt la forma, almenys des dels anys trenta. I més que el color en si, la distribució del color sobre la tela, per bé que ell mateix va dir: «Per a mi una forma

mai no és una cosa abstracta, és sempre un signe de qualque cosa. És sempre un home, un ocell o qualque altra cosa. Per a mi la pintura mai no és la forma per la forma.» On és, doncs, aquesta forma que molt sovint roman oculta a l'observador? La resposta a aquesta pregunta no pot donar-se de manera ingènua o indocumentada. Cal, ara o en el futur, trobar una explicació en l'àmbit del món racional d'aquesta afirmació. La crítica ha de trobar camins diferents als dels creadors, per bé que de vegades sembli impossible reduir l'obra de l'artista al món objectiu i interpersonal. Deia G. Santayana que «en el millor dels casos els crítics d'art parlen, escriuen i especulen sobre teories artístiques sense base racional. Els pintors, sobretot els que tenen ofici, parlen d'on es pot adquirir trementina de bona qualitat».

Si el color és el més rellevant i distintiu de l'obra de Miró, és dins la simetria i la invariància que envolten aquesta noció que hem de trobar la

seva eviternitat. La simetria del color és d'una altra espècie que la simetria espacial relacionada amb la forma, és la que es basa en la temporalització, que té com a referents el so i el color. Com és prou sabut, el color, o més generalment tots els fenòmens que envolten la llum, són de la mateixa índole, almenys formalment, que els que envolten el so. La diferència rau en la freqüència de la vibració i en l'interval de percepció que tenen els sentits d'aquestes manifestacions físiques.

L'espai on s'analitzen les simetries espacials és un espai de dimensió finita, més precisament tridimensional. Això fa que l'anàlisi d'aquests conceptes sigui molt més fàcil que la del color, car aquest «viu» en un espai d'infinites dimensions. L'hàbitat natural del color, com el del so, és un espai de Hilbert, i els components fonamentals són el harmònics bàsics, múltiples d'una mateixa vibració. Així un so seria una suma «infinita» de vibracions elementals, per bé que l'oïda huma-

na només pot apreciar un nombre finit dels infinits bàsics que generen un so determinat. De la mateixa manera existeixen virtualment infinits colors, tots suma infinita de «colors simples». Es comprèn així la dificultat d'exploració i comprensió racional de les invariàncies i simetries del color. Per estudiar la simetria del color de Miró, allò que és perdurable en la seva obra, caldria tenir un coneixement exhaustiu de certs grups de transformacions especials d'un espai de Hilbert. El problema es complica per tal com no sabem encara quins grups hem de classificar i encara menys quina classificació volem.

En el món de la música hi ha hagut intents en aquest sentit, per bé que molt elementals. Quan Paul Hindemith era professor a Yale va provar de compondre una peça basada en un conjunt de freqüències fonamentals que ocorren de manera natural en la física atòmica. Aquestes freqüències són molt altes, no com les acústiques. La prova no va tenir gaire èxit, car el compositor no tenia a l'abast una bona tècnica d'elaborar simetries basades en aquestes vibracions. Les simetries de la fuga i el contrapunt són de tipus finit i només permeten una anàlisi elemental del fenomen.

Miró va experimentar aquest joc d'invariàncies i simetries amb el seu ús del color, per bé que ho fes d'una manera completament intuïtiva, tal com Leonardo ho féu amb les simetries purament geomètriques. La figura gegantina de Newton (un nan damunt les espatlles d'un gegant, segons ell mateix) s'engrandeix enormement amb la genialitat d'Einstein, que aparentment, només aparentment, anul·la part del món de Sir Isaac Newton. Talment Miró va enaltir l'obra dels seus predecessors tot esborrant-ne els trets que no eren perennes. □

Sense títol, 1973.
Tapís elaborat
per Carola Tor-
res a partir d'un
dibuix de Miró.

Gudi Moragues Jaulin du Seutre és la
Coordinadora de l'Any Miró.

Comissió per a la commemoració del centenari del naixement de Joan Miró.

Relació d'activitats

Exposicions:

Exposicions	Dates
Exposició de 180 obres del fons de la Fundació Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca	de l'1 d'abril al 2 de maig
<i>Lluna - Miró, un segle</i>	del 16 d'abril a l'1 d'octubre
Centre Cultural Contemporani Pelaires	
<i>Exposició d'obra gràfica de Miró.</i> Oranitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, la Universitat de les Illes Balears i la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca	inauguració, dia 6 de maig
Col·legi d'Espanya a París	
<i>12 visions, homenatge a Miró col·lectiva</i>	del 20 de maig al 20 de juny
Galeria d'Art Jandro	
<i>Miró, 75 obres inèdites</i>	
Centre de Cultura "Sa Nostra"	del 3 de juny al 3 de juliol
Centre de Cultura "Sa Nostra" de Maó i Centre de Cultura "Sa Nostra" de Ciutadella.	del 8 al 27 de juliol
Museu d'Art Contemporani i Centre Cultural "Sa Nostra" d'Eivissa	del 2 al 30 d'agost
<i>Exposició itinerant d'obra gràfica Mira Miró i tallers experimentals a partir de l'obra de Joan Miró</i>	durant tot l'any, a tots els pobles
Consell Insular de Mallorca	
<i>Joan Miró Centenari</i>	del 7 al 31 d'agost
Museu Municipal de Valldemossa. Secció d'Art Contemporani	
Exposició homenatge a Joan Miró. J. Guinovart	del 7 al 14 d'agost
Cartoixa de Valldemossa. Sala Capitular	
<i>Exposició permanent Bibliografia mironiana a la Biblioteca Pública</i>	del juny al desembre
Biblioteca Pública de Palma	

Homenatge a Joan Miró. Miró en blanc i negre del 30 de juny al 15 d'agost

Galeria Ferran Cano

Exposició d'obra gràfica de Miró. Exposició de fotografies *Joan Miró i el seu món*, de Planas Montanyà del 8 al 18 de juliol

Prinzeregententheaters. Munic

Obra gràfica de Joan Miró del 24 al 31 de juliol

Sala d'exposicions Els Cavallets. Sa Pobla

Exposició itinerant de fotografies de Joan Miró, *Joan Miró i el seu món*, de Josep Planas Montanyà, organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports

Casa de Cultura de l'Ajuntament de Sant Lluís (Menorca) del 2 al 8 de juliol

Local social de Fornells (Menorca) del 12 al 18 de juliol

Sala d'exposicions de l'Ajuntament d'Alaior (Menorca) del 20 al 27 de juliol

Claustre de l'Ajuntament d'Eivissa de l'1 al 15 d'agost

Casa de Cultura de l'Ajuntament de Costitx del 4 al 13 de setembre

Casa des Poble d'Esporles del 14 al 26 de setembre

Sala d'exposicions de l'Ajuntament de Llucmajor del 27 de setembre al 24 d'octubre

Sala d'Exposicions de l'Ajuntament d'Artà del 6 al 13 d'octubre

Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Calvià del 15 al 24 d'octubre

Sala de Cultura de l'Ajuntament de sa Pobla del 26 d'octubre al 4 de novembre

Sala de Cultura de l'Ajuntament de Manacor del 6 al 16 de novembre

Casal de Cultura de l'Ajuntament d'Inca del 17 al 26 de novembre

Casal de Cultura de l'Ajuntament de Llubí del 27 de novembre al 6 de desembre

Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Selva del 7 al 26 de desembre

Exposició itinerant d'obra gràfica *Mira Miró* i tallers experimentals a partir de l'obra de Joan Miró. Organitzada pel Consell Insular de Mallorca

Sala d'Exposicions de l'Ajuntament d'Alaró mes d'agost

Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Binissalem mes de setembre

Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Llucmajor
 Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Calvià
 Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Manacor

dies 16, 17 i 18 d'octubre
 del 20 de novembre al 20 de desembre
 del 23 de desembre de 1993 al 9 de gener de 1994

Mostra dels fons artístics de Joan Miró

mesos de juliol i agost

Fundació Pilar i Joan Miró

Exposició *Mirar Miró*, amb fotografies de Català Roca. Amb la col·laboració de la Fundació Caixa de Catalunya

mes de setembre

Fundació Pilar i Joan Miró

Exposició d'artistes joves. Mostra patrocinada per COUT&CO

mes de setembre

Fundació Pilar i Joan Miró

Moments de Miró, exposició fotografies d'Oscar Pipkin
 Casa de Cultura, de Palma. Organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports

del 14 de desembre de 1993 al 30 de gener de 1994

Casa de Cultura, de Palma

Miró damunt paper. Organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports

de mitjans de desembre de 1993 a finals de febrer de 1994

Sa Llonja

Miró i Mallorca. Gravats i litografies, organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma

Club Nacional d'Art de Nova York
 Dowling College
 Oakdale, Long Island
 Centre Nacional de Belles Arts d'Egipte

de l'1 al 12 d'octubre del 14 al 25 d'octubre
 del 15 de desembre de 1993 al 15 de gener de 1994

Ver a Miró. La irradiación de Miró en el arte español

del 25 de novembre de 1993 al 31 de gener de 1994

Fundació "la Caixa"

Miró. Su último sueño. Fundació Pilar i Joan Miró

del 14 d'octubre de 1993 al 31 de desembre de 1994

Sales Nacionals (Palais de Glace), Buenos Aires (Argentina)

Miró. El gran soñador

del 21 d'octubre de 1993 al 15 de gener de 1994

Centre Cultural Consolidat Caracas (Veneçuela)

Miró. Alma al desnudo

del 28 d'octubre de 1993 al 20 de gener de 1994

Pavelló Mudéjar de Sevilla

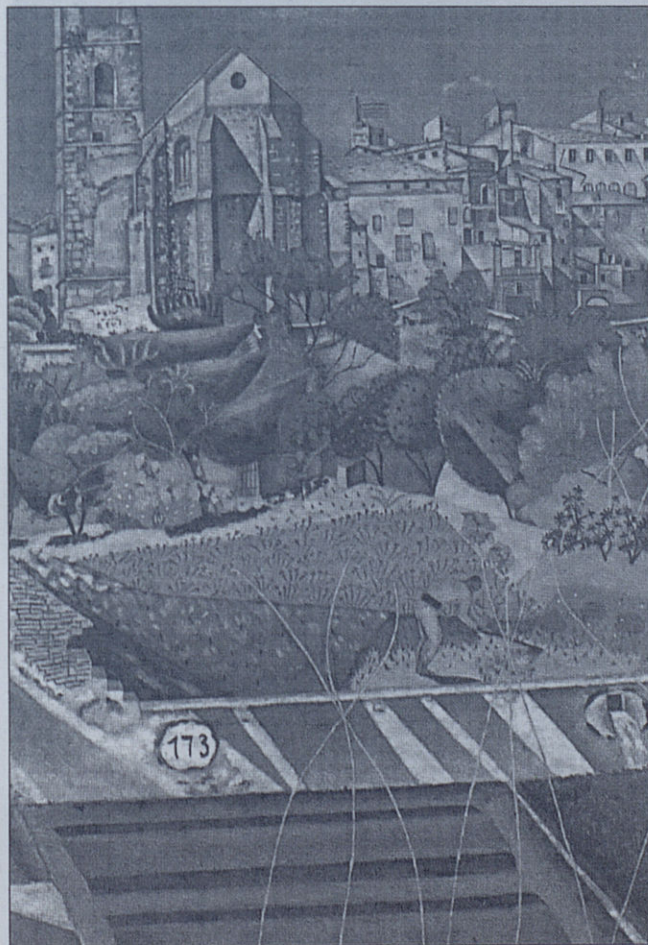
Dibuixos i treballs damunt paper en les col·leccions de la Fundació

de mitjans de novembre de 1993 a finals de gener de 1994

Fundació Pilar i Joan Miró

Conferències

Conferències	Dates i pobles
Vida i època de Joan Miró. Les arrels mallorquines de Joan Miró	dia 3 d'abril, a Santa Margalida dia 16 d'abril, a Puigpunyent dia 24 d'abril, a Llubí dia 27 d'abril, a Sant Joan
Sr. Bartomeu Font i Obrador	dia 12 de maig, a Llucmajor dia 19 de maig, a Porreres dia 21 de maig, a Lloret dia 25 de maig, a Alaró dia 28 de maig, a Campanet dia 4 de juny, a Costitx dia 5 de juny, a Selva, Caimari, Moscarí i Biniamar dia 8 de juny, a Santa Eugènia dia 15 de juny, a la Plaça de Son Serra dia 24 de setembre, a Búger dia 13 d'octubre, a Santanyí
Faula i poesia a la pintura mironiana	dia 17 d'abril, a Selva dia 26 d'abril, a Campos dia 7 de maig, a Petra
Sr. José Maria Forteza Forteza	dia 24 de setembre, a Lloret dia 10 de novembre, a Porreres
La relació de Joan Miró amb Mallorca	dia 16 d'abril, a Felanitx dia 21 d'abril, a Ariany dia 8 de maig, a Selva, Caimari, Moscarí i Biniamar
Sr. Guillem Frontera i Pascual	dia 10 de maig, a Lloret dia 19 de maig, a Santa Eugènia dia 26 de maig, a Santanyí dia 9 d'octubre, a Llubí
Alguns coneixements per entendre els colors i les formes en l'obra de Joan Miró	dia 30 d'abril, a Felanitx dia 28 de maig, a Capdepera dia 5 de juny, a Alaró dia 21 de juny, a Campos dia 8 de setembre, a Llubí
Sra. María José Corominas	dia 25 de setembre, a Selva, Caimari.

	Moscari i Biniamar dia 9 d'octubre, a Petra dia 15 d'octubre, a Lloret
Els camins del geni	dia 20 d'abril, a Alaró
Sr. Lluís Socas i Cerdà	
Vida i obra de Miró	dia 28 d'abril, a Santanyí dia 10 de maig, a Campos
Sr. Rafael Perelló i Paradelo	
Miró i la "mirolàndia"	dia 27 d'abril, a Felanitx dia 6 de setembre, a Campos
Sr. Pere Quetglas i Ferrer Xam	
Joan Miró i el seu món	dia 23 de juny, a Santanyí dia 15 de setembre, a Porreres dia 7 d'octubre, a Felanitx dia 11 d'octubre, a Campos dia 13 de novembre, a Llubi
Sr. José M. Planas Montanyà	

Activitats musicals

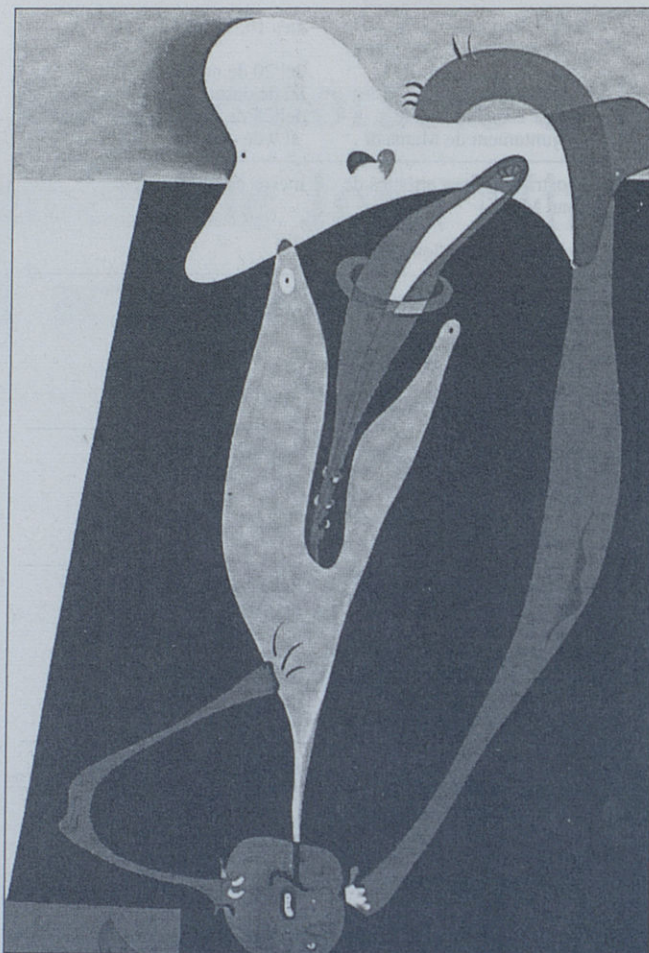
Conferències i ponents	Dates i pobles
Cicle de concerts a la Part Forana, a càrrec del Grup de Cambra de l'Orquestra Simfònica	dia 6 de maig, a Petra dia 7 de maig, a Lloret dia 12 de maig, a Campos dia 13 de maig, a Porreres dia 14 de maig, a Capdepera
Conselleria de Cultura, Educació i Esports	dia 11 de juny, a Caimari dia 12 de juny, a Selva dia 13 de juny, a Moscarí dia 24 de juny, a Santanyí
Cicle <i>Les Músiques de Miró</i> en col·laboració amb la Fundació Mallorca ACA	dies 21, 22 i 23 de juliol
Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca	
<i>Festival Chopin a Miró</i> , a la Cartoixa de Valldemossa, amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports	dies 1, 7, 8, 15, 22 i 29 d'agost

Àudio-visuals

- Edició del vídeo VHS *Miró i Mallorca*
Conselleria de Cultura, Educació i Esports
- Punts d'informació *Miró interactiu* a l'Aeroport, a l'Estació Marítima i a la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca.
Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca, Conselleria de Cultura, Educació i Esports i Universitat de les Illes Balears

Taules rodones

- Centre Cultural Contemporani Pelaires
Presentació del llibre *El descubrimiento de Miró. Miró y sus críticos*, de Victoria Combalá
Dia 29 d'abril
- Col·legi d'Espanya a París
Miró París - Mallorca
Organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, la Universitat de les Illes Balears i la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca
Presidida per l'Excm. i Magfc. Sr. Nadal Batle, rector de la Universitat de les Illes Balears
Participants: Victoria Combalá, George Raillard i Pablo Rico
Dia 6 de maig
- Tertúlies de Pula, 6è cicle. Cultures del Segle XXI
100 Anys de Miró
Participants: Rosa M. Malet (directora de la Fundació Miró de

Barcelona), Pere A. Serra (editor)
Moderador: Pedro Pablo Marrero Hening (advocat)
Dia 10 de maig

- Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca
Simposi Internacional sobre Miró. Comptà amb la participació dels millors especialistes sobre Joan Miró i les avantguardes artístiques del moment. Varen ser convidats a assistir-hi com a ponents: Jacques Dupin, Christopher Green, Margit Rowell, Robert S. Lubar, William Jeffett, Françoise Levallant, David Lomas, Carolyn Lanchner i Rosa M. Malet
Dies 27, 28 i 29 de maig.

Publicacions

Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear

Institut d'Estudis Balearics

- Ànima de foc. El procés creatiu de Joan Miró.
Núm. 47-48, desembre
- Presentació de la monografia de l'Any Miró de l'Institut d'Estudis Balearics
Casa de Cultura "Sa Nostra" a les 19:00
Dia 20 de desembre

Obra Cultural Balear

- Presentació de la revista *El Mirall* amb el dossier dedicat a l'Any Miró en el marc de la nit de la cultura (premis 31 de desembre de l'OCB)
Casino de Mallorca a les 21:00
Dia 17 de desembre

Les Edicions de Bitzoc

- Revista *Gala*. Monogràfic de Miró
Octubre

Miró i els nins

MARGALIDA MUNAR

La figura de Miró tenia ja prou pes per ella tota sola com per haver entrat abans a les aules.

El lligam de Miró a Mallorca era ja definitiu com per justificar l'acostament a la figura de l'artista a la docència.

Malgrat aquests dos fets molts de mestres necessitaven l'empenta, l'excusa, de l'any Miró per intentar, ni que fos tímidament, una incursió en el seu món. L'univers ofereix tantes possibilitats d'estudi, d'investigació, d'elaboració de projectes, que ha de passar algun fet perquè un d'aquests sobresurti i sigui l'elegit per treballar-lo a nivell escolar.

Des dels Serveis Educatius de

l'Ajuntament de Palma es proposà als centres que treballassin el procés creatiu de Miró i els seus resultats s'exposaren a la Plaça Major els dies 20 i 21 de Maig durant l'activitat "L'escola per primavera al carrer".

Inconvenients

Els problemes varen esser sobretot de desinformació: El tema no havia estat inclòs en la formació dels mestres i se'l miraven amb molt de respecte. Costà un poc de canviar adjectius com: "massa abstracte" "difícil" "llunyà" per accessible, senzill, fresc, espontani ...

Existien també reticències davant el fet de la invitació. Aixó

ens situà en la reflexió que l'aprenentatge passa per la imitació i que conèixer Miró inclouria un procés d'immersió en les propostes expressives i, per tant, una part d'imitació d'aquestes propostes.

Hi treballaren de les escoles infantils fins els instituts.

Els alumnes es convenceren que podien crear com Miró, que podien ser uns artistes. Imitaren i crearen alhora: escultures, ceràmiques, estampats, mòbils, pentinats, pins... una exposició completa que transmetia la capacitat d'observació, la senzillesa, la llum i el color, les formes i els símbols de Joan Miró. Un procés creatiu que els escolars s'havien apro-

Espai d'exposició a l'I.B. Madina Mayurqa. Imitació i creació alhora: escultura, ceràmica...

Els estudiants s'apropriaren del procés creatiu: es convenceren que podien crear com Miró.

piat: descobrien els colors de Miró, la semblança d'altres autors amb ell, els símbols que ell popularitzà —la lluna, els estels, els ulls.

Es conegueren les seves aficions:

* Com es deixava impregnar pels sons de l'orgue de la seu de Palma. Com li agradava Cage, Stockharsen, Vanèse, els clàssics, el jazz, la música tradicional catalana.

* Com necessitava el contacte diari amb l'entorn. Els seus passejos. La recol·lecció d'objectes que reconvertia artísticament: una ametlla, una pedra, una ploma...

Generalització

I més important que tot el que he descrit abans, tots, professorat i alumnat, descobriren les pròpies possibilitats d'apropament a un tema que inicialment tenien i desconeixien. Aprengueren junts i el resultat els engrescà a repetir l'experiència en altres camps. El procés creatiu de Miró enriquí el procés de treball de moltes aules.

Algunes mostres dels treballs recollits

* Una obra de teatre escrita i representada per alumnes de l'Institut de F.P. Francesc de Borja Moll. Especialitat Jardí d'Infància.

* Teules pintades amb símbols mironians per alumnes de Pius XII i del centre CIPRES.

* Tallers de màscares, d'escultures amb material de desfet, de murals sobre tela de sac.

* Rajoles, camisetes, pins, murals sobre tela blanca... Aula Balear.

* Instruments de percussió. C.P. Rafal Nou.

* Maquillatges, pentinats i talls de cabells de l'Institut Francesc de Borja Moll. Especialitat perruqueria

i estètica.

* Cortines d'aïron-fix, amb pintures d'alumnes de Mata de Jonc.

* Dibuixos amb ceres sobre paper de vidre negre i plats pintats. C.P. Es Pont. □

Margalida Munar és del Servei de Suport a l'Ensenyament en Català de l'Ajuntament de Palma.

Cada dit un color. Teo Punyet Miró, nét del pintor (a l'esquerre), en un dels tallers.

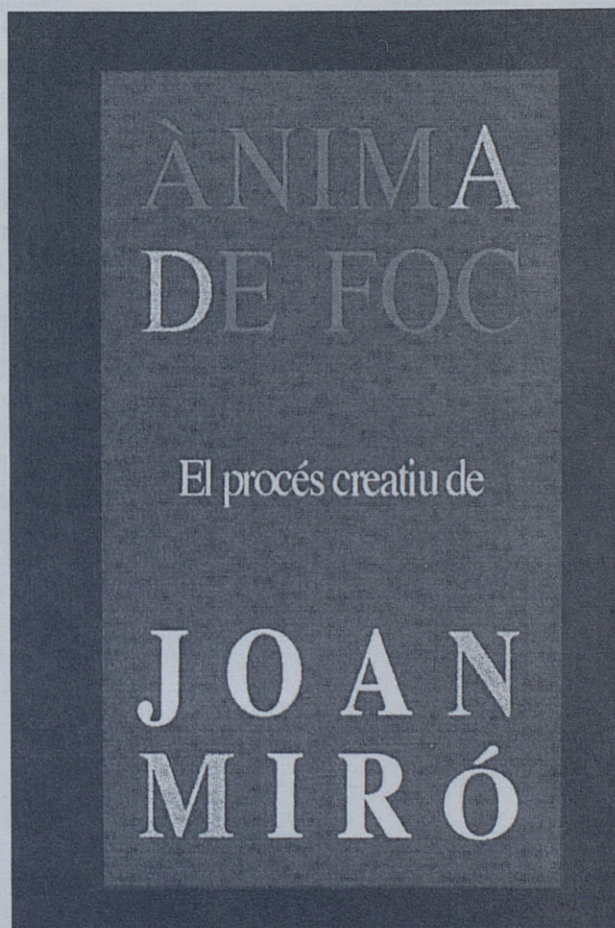
Ànima de foc, el procés creatiu de Joan Miró

C. R.

L'estudi de l'entorn del procés de creació mironiana és el tema genèric de la monografia *Ànima de foc. El procés creatiu de Joan Miró* editada per l'Institut d'Estudis Baleàrics de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports amb l'objectiu d'elaborar un nou material bibliogràfic que aporti informació original a l'extensa bibliografia existent sobre l'obra de l'artista català.

La relació de Miró amb Mallorca és una constant en la vida i l'obra de Miró. Net i fill de mallorquins i casat també amb una mallorquina coneix bé les Balears i les incorpora des de sempre al seu univers vital i creatiu. Els paisatges, els monuments, el cel, la mar, l'aire de Mallorca, els objectes de la cultura popular de les Balears apareixen a la seva obra des dels seus primers treballs i són font de cercada i provocada inspiració de l'artista.

A l'hora d'editar un volum commemoratiu de Miró, l'Institut d'Estudis Baleàrics considerarà que s'havia de fer des de la perspectiva creadora, perquè ell havia vingut a Mallorca per crear, havia llegat a les Illes el testimoni del seu procés creatiu i havia lligat el seu nom al de Mallorca, com a lloc on gran part de la seva obra s'havia concebut

La monografia sobre el procés creatiu de Miró vol ser una anàlisi interdisciplinària del corpus creatiu mironià des de Balears.

La monografia de l'Institut d'Estudis Baleàrics recull una sèrie d'articles d'estudiosos de Miró que analitzen des de diferents disciplines la relació de l'artista amb altres creadors o amb altres aspectes de les arts. Des d'aquest punt de vista, *Ànima de foc. El procés creatiu de Joan Miró* planteja ara un tema genèric que gira a l'entorn del procés de creació mironià que obrirà un

ventall ben ample temàticament i permetrà alhora interrelacionar disciplines no tractades en la bibliografia mironiana, com és ara la música, el cinema o d'altres aspectes.

En definitiva, la monografia sobre el procés creatiu de Miró vol ser una anàlisi interdisciplinària del corpus creatiu mironià des de Balears, tractant de no caure en reiteracions de temes més coneguts i desenvolupats amb freqüència, tot descartant també tòpics relatius a la seva estada a Mallorca i sense prescindir de l'evident realitat que Miró visqués i desenvolupàs part de la seva trajectòria artística als seus tallers de Cala Major, tot deixant un llegat tan important com apassionat.

Aquesta proposta temàtica de l'Institut d'Estudis Baleàrics és la millor i més original aportació de les Balears a la bibliografia mironiana en la Commemora-

ció del Centenari del Neixement de l'artista, en relació amb el que ja han preparat des de fa alguns anys les grans institucions internacionals.

En aquest context, cal destacar l'article de Josep Pardo, sobre la tècnica i el procediment de l'obra de Miró, o el d'Enrique Juncosa, sobre Miró i la música, com a importants aportacions en l'estudi del procés creatiu del pintor. □

Miró damunt paper

C. B.

Un centenar de peces realitzades amb suport de paper, procedents de la Fundació Joan Miró de Barcelona, el Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia de Madrid, el Centre George Pompidou de París i de la pròpia col·lecció privada de la família Miró s'exposen a sa Llonja, des del 16 de desembre i fins a finals de febrer, sota el títol **Miró damunt paper**.

L'exposició, que va ser inaugurada amb la presència de la ministra de Cultura, Carmen Alborch, mostra, amb un muntatge molt espectacular i original, unes cent obres molt diverses quant a textura i qualitat i també quant a tècnica: fulls, paper d'emballatge, cartró, cartolines i papers preciosos en aquarel·les, tintes xineses,

pastels i olis.

El muntatge consisteix en un mòdul de fusta de vuit metres d'alçada, construït dins l'espai que queda en les columnes de sa Llonja, amb l'objectiu de salvaguardar l'obra de paper de la llum exterior. Aquest espai està dividit en altres tres que corresponen a distintes èpoques de l'artista. Al centre s'exposa una de les sèries més emblemàtiques de Miró, com són les Constel·lacions, vint-i-tres obres de petit format i síntesi dels signes d'ús posterior realitzada en gruixuts papers per a l'aquarel·la de marcada textura.

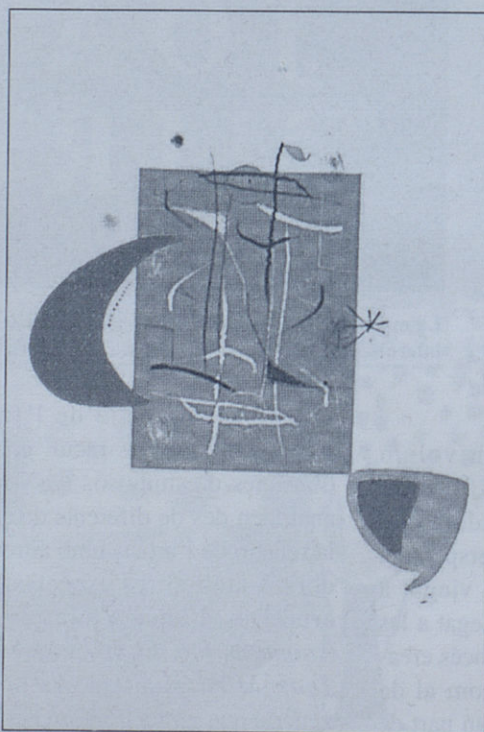
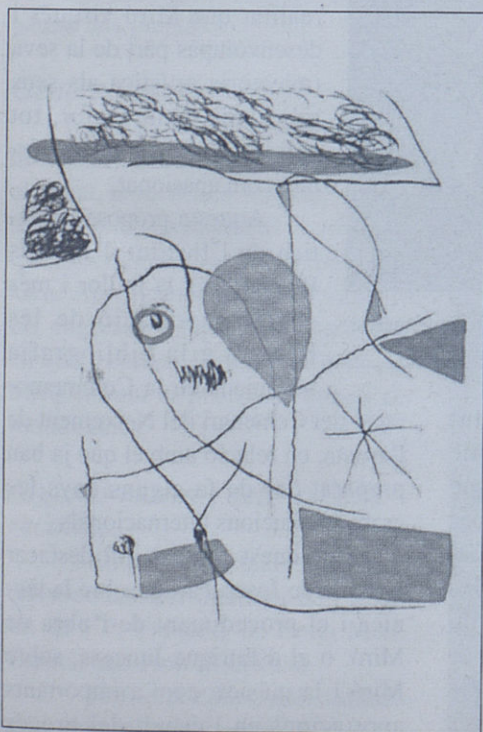
El comissariat de l'exposició ha pretès fer d'aquesta exposició mostra íntima però extraordinària quant a

continguts. En l'exposició, hi trobam dues dècades pràcticament buides, la dels anys vint i la dels cinquanta. La primera a causa de la importància que en aquella època es donava a la tela i la segona a causa que Miró va dedicar-se, al seu trasllat definitiu a Mallorca, a la construcció del taller i a una immensa producció de ceràmiques amb Josep Artigas.

Un dels objectius principals de l'exposició és donar a conèixer al públic illenc l'especial atracció que sentia Joan Miró pel paper. Aquest material esdevingué dins l'extensa producció artística del pintor català un exponent excepcional i un material imprescindible. Una altra de les raons d'aquesta exhibició és que

gran part de l'obra exposada es va realitzar a Mallorca i, sobretot, en el marc de sa Llonja, que per a Joan Miró era una construcció per la qual sentia una autèntica devoció.

Dins el material exposat en **Miró damunt paper** cal destacar el llibre inèdit de Joan Miró i André Breton *Miró. Constellations*, editat per Pierre Matisse l'any 1959. Les úniques obres exposades no realitzades sobre paper corresponen a una escultura inèdita de bronze i a una obra feta amb un llençol. □

Dos gravats de la sèrie *El pi de Formentor*, en paper Guarro.

JOAN MIRÓ

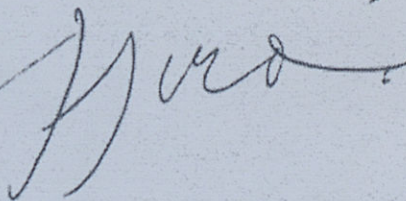
Senyor Josep M. Llompart
President de l'Obra Cultural Balear
Imprenta, 1
Palma de Mallorca

Distingit amic:

Es amb molta emoció que he llegit la vostra carta, donant
el meu nom a la biblioteca especialitzada en qüestions d'ensenyament.

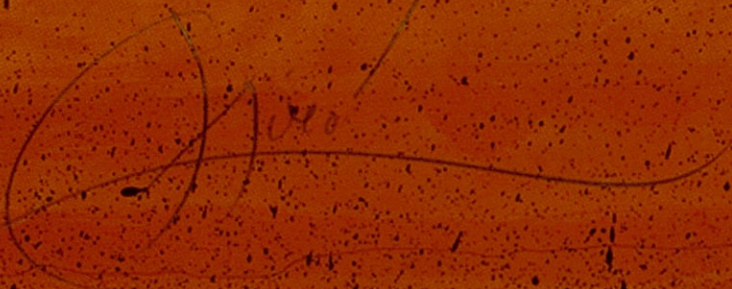
/ Sabéu tots que estic a la vostra disposició per tot lo
que sigui donar nous coneixaments que puguin obrir nous horitzons i en-
fortir l'esprit del professorat.

Rebéu un fort abraç.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Joan Miró', with a long, sweeping horizontal stroke extending to the right.

prova d'assaig

L'any 1993, deu anys després de la mort de Joan Miró, es commemorà el centenari del seu naixement i la revista El Mirall, editada per l'OCB, li dedicà un especial que s'inclogué en el seu número 65, corresponent al mes de novembre d'aquest any. Es tracta d'un recull de 13 articles d'altres tants autors que s'aproximen a la figura o a l'obra del geni.

El 2008, vint-i-cinc anys des de la seva mort, l'hem volgut rescatar de l'arxiu i tornar-lo a posar en circulació en una nova edició facsímil. Així, es converteix en una de les aportacions de l'OCB als actes que, des de la Fundació Pilar i Joan Miró, s'han programat per commemorar els vint-i-cinc anys de la seva mort. Una absència que, tanmateix, no ha esvaït gens la claror permanent que Joan Miró ens deixà com a llegat.